

T.C.
ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

TÜRKİYE’DE FAALİYETTE BULUNAN KAMU VE ÖZEL KATILIM
BANKALARININ ETKİNLİK ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gözde BİLGİN

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Muhammed ARDIÇ

ARTVİN - 2023

TEZ BEYANNAMESİ

Artvin oruh Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-ğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum Türkiye’de Faaliyette Bulunan Kamu ve zel Katılım Bankalarının Etkinlik Analizi adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı taahhüt ederim. Aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi de beyan ederim. Tezimin kğit ve elektronik kopyalarının Artvin oruh Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-ğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- ☐ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Artvin oruh niversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin ... ay süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu srenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

..../..../20....

Gözde BİLGİN

T.C.
ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

Dr. Öğr. Üyesi Muhammed ARDIÇ danışmanlığında, **Gözde BİLGİN** tarafından hazırlanan bu çalışma **05/06/2023** tarihinde aşağıdaki jüri tarafından **İşletme** Anabilim Dalı'nda **oybirliği/oyçokluğu** ile Yüksek Lisans / Doktora tezi olarak kabul edilmiştir

Başkan : Doç. Dr. Uğur UZUN

İmza:.....

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Mustafa SAVCI

İmza:.....

Jüri Üyesi :Dr. Öğr. Üyesi Muhammed ARDIÇ

İmza:.....

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir.

.... /...../

Doç. Dr. Mustafa Çağatay KORKMAZ
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

TEZ BEYANNAMESİ	I
TEZ KABUL TUTANAĞI	II
TABLO LİSTESİ.....	VI
ŞEKİL LİSTESİ	VIII
KISALTMALAR.....	IX
ÖZET	X
SUMMARY	XI
ÖNSÖZ	XII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KATILIM BANKACILIĞI

1. KATILIM BANKACILIĞI KAVRAMI	3
2.KATILIM BANKACILIĞININ TARİHÇESİ	4
3.KATILIM BANKALARINI ORTAYA ÇIKARAN NEDENLER.....	5
3.1. Dini Nedenler	5
3.2. Ekonomik Nedenler	6
3.3. Sosyal Nedenler	7
4. KATILIM BANKALARININ AMAÇLARI	8
5.KATILIM BANKALARININ TEMEL ÖZELLİKLERİ.....	8
5.1. Banka Niteliğine Sahip Olması	11
5.2. Faizsiz Bankacılık Faaliyeti Yapması	11
5.3. Aracı Kurum Niteliğine Sahip Olması	11
5.4. Güven Kurumu Niteliğine Sahip Olması.....	11
6.KATILIM BANKALARININ FON TOPLAMA YÖNTEMLERİ	12

6.1.Cari Hesaplar	12
6.2. Katılma Hesapları.....	13
7.KATILIM BANKALARI FON KULLANDIRMA YÖNTEMLERİ.....	13
7.1. Murabaha	14
7.2. Mudaraba	15
7.3. Muşârağa	16
7.4. Kârz-ı Hasen	17
7.5. İstisna.....	18
7.6. Teverruk.....	18

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE KATILIM BANKACILIĞI

1.TÜRKİYE’DE KATILIM BANKACILIĞININ TARİHÇESİ.....	19
2. TÜRKİYE’DE FAALİYET GÖSTEREN KATILIM BANKALARI	21
2.1. Albaraka Türk Katılım Bankası.....	22
2.2. Kuveyt Türk Katılım Bankası.....	22
2.3.Türkiye Finans Katılım Bankası.....	22
2.4. Vakıf Katılım Bankası	23
2.5. Ziraat Katılım Bankası.....	23
2.6. Türkiye Emlak Katılım Bankası	24
3. TÜRKİYE’DE FAALİYET GÖSTEREN KATILIM BANKALARININ FİNANSAL ÖLÇÜTLERİ.....	24
4. LİTERATÜR.....	27

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VERİ ZARFLAMA ANALİZİ VE UYGULANMASI

1. VERİ ZARFLAMA ANALİZİNİN TANIMI	30
2. VERİ ZARFLAMA ANALİZİ MODELLERİ	30
2.1. CCR Model (Ölçeğe Göre Sabit Getiri)	31

2.1.1. Girdi Odaklı CCR Zarflama Modeli.....	31
2.1.2. Çıktı Odaklı CCR Zarflama Modeli	32
2.2.1. Girdi Odaklı BCC Zarflama Modeli.....	34
2.2.2. Çıktı Odaklı BCC Zarflama Modeli	35
3.TÜRKİYE’DE FAALİYET GÖSTEREN KAMU VE ÖZEL KATILIM BANKALARININ ETKİNLİK ÖLÇÜMÜNDE VERİ ZARFLAMA ANALİZİNİN UYGULANMASI	36
3.1. Araştırmanın Amacı	36
3.2. Araştırmanın Kapsamı ve Veri Seti.....	36
3.4. Araştırmanın Sonuçları.....	39
SONUÇ	57
KAYNAKÇA.....	60

TABLO LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 1 : Katılım Bankacılığı ve Geleneksel Bankacılık Arasındaki Farklar	10
Tablo 2 : Türkiye’de Katılım Bankacılığının Tarihçesi	20
Tablo 3: Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş. Finansal Verileri	24
Tablo 4: Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş. Finansal Verileri	25
Tablo 5: Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş. Finansal Verileri	25
Tablo 6 : Türkiye Emlak Katılım Bankası A.Ş. Finansal Verileri	26
Tablo 7: Vakıf Katılım Bankası A.Ş. Finansal Verileri	26
Tablo 8: Ziraat Katılım Bankası A.Ş. Finansal Verileri	27
Tablo 9: Uygulamada Kullanılan Değişkenler	36
Tablo 10: Uygulamada Kullanılan 2019 Yılına Ait Değişkenler	37
Tablo 11: Uygulamada Kullanılan 2020 Yılına Ait Değişkenler	38
Tablo 12: Uygulamada Kullanılan 2021 Yılına Ait Değişkenler	38
Tablo 13: 2019 Girdi Odaklı Etkinlik Durumu	39
Tablo 14: 2019 Çıktı Odaklı Etkinlik Durumu.....	40
Tablo 15: 2019 CRS Girdi Odaklı Kıyaslama Tablosu	41
Tablo 16: 2019 CRS Çıktı Odaklı Kıyaslama Tablosu	41
Tablo 17: 2019 VRS Girdi Odaklı Kıyaslama Tablosu.....	42
Tablo 18: 2019 VRS Çıktı Odaklı Kıyaslama Tablosu	42
Tablo 19: 2020 Girdi Odaklı Etkinlik Durumu	43
Tablo 20: 2020 Çıktı Odaklı Etkinlik Durumu.....	44
Tablo 21: 2020 CRS Girdi Odaklı Kıyaslama Tablosu	45
Tablo 22: 2020 CRS Çıktı Odaklı Kıyaslama Tablosu	45
Tablo 23: 2020 VRS Girdi Odaklı Kıyaslama Tablosu.....	46
Tablo 24: 2020 VRS Çıktı Odaklı Kıyaslama Tablosu	46
Tablo 25: 2021 Girdi Odaklı Etkinlik Durumu	47
Tablo 26: 2021 Çıktı Odaklı Etkinlik Durumu.....	48
Tablo 27: 2021 CRS Girdi Odaklı Kıyaslama Tablosu	49
Tablo 28: 2021 CRS Çıktı Odaklı Kıyaslama Tablosu	49
Tablo 29: 2021 VRS Girdi Odaklı Kıyaslama Tablosu.....	50

Tablo 30: 2021 VRS Çıktı Odaklı Kıyaslama Tablosu	50
Tablo 31 : Etkin olmayan Katılım Bankalarının Girdi Odaklı Potansiyel İyileştirme Oranları.....	53
Tablo 32 : Etkin olmayan Katılım Bankalarının Çıktı Odaklı Potansiyel İyileştirme Oranları.....	57

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 1: Murabaha Mekanizması	14
Şekil 2: Müşâreke Ortaklığı Çalışma Mekanizması	16
Şekil 3:Türk Bankacılık Sistemi.....	19
Şekil 4: Temel Veri Zarflama Analiz Modelleri	31
Şekil 5: CCR Model Etkinlik Skorları.....	51
Şekil 6:BCC Model Etkinlik Skorları.....	52

KISALTMALAR

1	: Albaraka Türk
2	: Kuveyt Türk
3	: Türkiye Emlak
4	: Türkiye Finans
5	: Vakıf Katılım
6	: Ziraat Katılım
KF	: Kullandırılan Fonlar
NK	: Net Kar
ÖK	: Özkaynak
PS	: Personel Sayısı
ŞS	: Şube Sayısı
TA	: Toplam Aktif
TF	: Toplanan Fonlar

ÖZET

TÜRKİYE’DE FAALİYETTE BULUNAN KAMU VE ÖZEL KATILIM BANKALARININ ETKİNLİK ANALİZİ

Bankacılık sistemi içerisinde Katılım bankacılığı gün geçtikçe gelişen ve bankacılık sektörü içindeki payı giderek artan bir bankacılık türüdür. Ülkemizde 1983 yılında ‘özel finans kurumu’ kurulmasına izin verilmiş ve bu kurumlar 1985 yılında ilk faaliyetlerine başlamışlardır. Bankaların zaman geçtikçe yaygınlaşması müşterilerin talep ve beklentilerini de artırmıştır. Bankalar odaklarını müşteriye çevirmişlerdir. Özellikle bireylerin dini hassasiyetlerini ön plana çıkaran Katılım bankalarının yaygınlaşması, bu bankaların finansal açıdan iyi bir noktada olup olmadıklarını düşündürmektedir. Bu amacı yerine getirirken Türkiye’deki Katılım bankalarının etkinliklerini karşılaştırmak amaçlanmıştır. Bu amacı yerine getirirken Türkiye’deki kamu ve özel sermayeli Katılım bankalarının 2019, 2020 ve 2021 Aralık ayına ait toplam aktif, özkaynak, net kar, toplanan fonlar, şube sayısı, personel sayısı ve kullandırılan fonlar verileri ile bankaların etkinlik değerlendirilmesi yapılmıştır. Etkinlik değerlendirilmesi yapılırken Veri Zarflama Analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışma sonucunda etkinlik değeri en düşük olan bankanın Albaraka Türk Katılım bankası, en yüksek olan bankanın ise Ziraat Katılım Bankası olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Katılım Bankacılığı, Etkinlik, Kıyaslama, Veri Zarflama Analizi, CCR ve BCC Model

SUMMARY

EFFICIENCY ANALYSIS OF PUBLIC AND PRIVATE PARTICIPATION BANKS OPERATING IN TURKEY

Participation banking within the banking system is a type of banking that is developing day by day and its share in the banking sector is increasing. In our country, the establishment of a 'private finance institution' was allowed in 1983 and these institutions started their first activities in 1985. The spread of banks over time has increased the demands and expectations of customers. Banks have turned their focus to customers. Particularly, the prevalence of participation banks, which highlight the religious sensitivities of individuals, makes one think whether these banks are in a good financial position. While fulfilling this purpose, it is aimed to compare the efficiency of participation banks in Turkey. While fulfilling this purpose, the efficiency of the banks was evaluated with the data of total assets, equity, net profit, collected funds, number of branches, number of personnel and funds allocated for 2019, 2020 and 2021 December of participation banks with public and private capital in Turkey. Data Envelopment Analysis method was used while evaluating the effectiveness. As a result of the study, it was concluded that the bank with the lowest efficiency value is Albaraka Türk participation bank, and the bank with the highest efficiency is Ziraat Participation Bank.

Keywords: Participation banking, Efficiency, Benchmarking, Data Envelopment Analysis, CCR and BCC Model

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, ülkemizde faaliyet gösteren katılım bankalarının 2019, 2020 ve 2021 yıllarındaki finansal verileri kullanılarak veri zarflama analizi yöntemi ile etkinlik durumları incelenmiştir. Tez çalışmam süresince her aşamada yardımcı olan ve desteğini esirgemeyen tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Ardıç hocama, tezimi hazırlarken destek olan Öğr. Gör. Mehmet Serkan Çalı'ya ve Arş. Gör. Sümeyye Güngör'e, tezimi hazırladığım süre boyunca desteklerini hep hissettiğim sevgili eşim Tanju'ya ve oğlum Alp'e teşekkürü bir borç bilirim.

Gözde BİLGİN
ARTVİN 2023

GİRİŞ

Katılım bankacılığının tarihçesi çok eski yıllara dayanmasına rağmen ülkemize geç giriş yapmıştır. Türkiye’de Özel Finans Kurumlarının kurulmasına 1983 yılında izin verilmiştir. Bu izin sonrası çeşitli finans kurumları kurulmuştur. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile 2005’de sektördeki kuruluşların unvanı "Özel Finans Kurumu" yerine "Katılım Bankası" şeklinde değiştirilmiştir. Türkiye’de 3 adet kamu Katılım bankası, 3 adet özel Katılım bankası olmak üzere toplam 6 tane Katılım bankası bulunmaktadır. Katılım bankalarından; Albaraka Türk Katılım Bankası, Kuveyt Türk Katılım Bankası, Türkiye Finans Katılım Bankası özel Katılım bankalarıdır. Vakıf Katılım Bankası, Ziraat Katılım Bankası, Türkiye Emlak Katılım Bankası ise kamu Katılım bankalarıdır.

İslam dinin açıkça faizi haram kılması nedeniyle özellikle Müslümanlar bankacılık faaliyetlerini faizsizlik ilkesiyle gerçekleştirecek finansal kuruluşlara ihtiyaç duymuşlardır. Toplum içinde ortaya çıkan bu ihtiyaç sebebiyle çeşitli arayışlara girilmiş ve bu ihtiyaç ile paralel olarak Katılım bankalarının temelleri atılmaya başlamıştır. Katılım bankalarının ortaya çıkma sebebi daha çok dini sebepler olarak gözüktse de sosyal ve ekonomik sebepler de bu bankaların tercih edilmesini kolaylaştırmıştır. Katılım bankalarını, mevduat bankaları, kalkınma ve yatırım bankalarından ayıran en temel özellik, faizsizlik esasına dayanması ve kâr/zarara ortak olunmasıdır. Bir yatırım sonucunda müşterinin elde edeceği kazanç vade başında belli değildir. Vade sonu geldiğinde müşteri bu yatırımından kâr elde edebileceği gibi zarar da elde edebilir.

Bu çalışmanın amacı Türkiye’deki Katılım bankalarının 2019, 2020 ve 2021 yılındaki finansal verileri baz alınarak etkinliklerinin ölçülmesidir. Etkinlik ölçümünün yapılabilmesi için Veri Zarflama Analizi kullanılmıştır. Bu çalışmada temel veri zarflama analizi yöntemleri olan CCR ve BCC yönteme göre iki farklı analiz yapılmıştır. Yapılan analiz sonuçlarına göre Katılım bankaları karşılaştırılmıştır. Bu çalışma ile Katılım bankalarının 2019, 2020 ve 2021 yıllarındaki finansal verileri ile etkinlik ölçülerek hangi Katılım bankasının diğer Katılım bankalarına göre daha etkin olduğunu anlamak açısından önemlidir.

Yapılan çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Katılım bankacılığının tanımı, tarihçesi, Katılım bankacılığını ortaya çıkaran nedenler, Katılım bankalarının amaçları, temel özellikleri, fon toplama ve kullandırma usullerine yer

verilecektir. İkinci bölümde ülkemizde Katılım bankacılığının tarihçesi, ülkemizdeki Katılım bankaları ve bu bankaların finansal ölçütlerine yer verilecektir. Üçüncü bölümde ise Veri Zarflama Analizi, uygulanması ve uygulama sonuçlarına yer verilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KATILIM BANKACILIĞI

Bu bölümde Katılım bankacılığının dünyadaki gelişimine ve tarihçesine yer verilmiştir. Ayrıca Katılım bankalarını ortaya çıkaran nedenler, Katılım bankalarının amaçları, temel özellikleri, fon toplama ve kullandırma yöntemlerine değinilmiştir.

1. KATILIM BANKACILIĞI KAVRAMI

Katılım bankacılığı, İslami bankacılık (Akyüz vd., 2020: 148; Pehlivan, 2016; Toraman vd., 2015; Khan ve Mirakhor, 1986), faizsiz bankacılık (Akyüz vd., 2020; Sümer ve Onan, 2015) olarak da isimlendirilmektedir. Bu çalışmada Katılım bankacılığı teriminin tercih edilmesinde literatürde sıklıkla bu kavramın kullanılmasının etkisi olmuştur. Katılım bankacılığı, faizsiz bankacılık prensibiyle bütün bankacılık faaliyetlerini yerine getiren, kâra ve zarara ortak olma usulü ile fon toplayarak çeşitli yöntemlerle fon kullandıran bankacılık sistemidir. Katılım bankaları, sermaye sahiplerinden topladıkları fonları faizsizlik esasına dayanarak ticaret, üretim, finansal kiralama vb. şekillerde değerlendirerek ortaya çıkan kâr veya zararı tasarruf sahipleriyle paylaşırlar. Faizsiz bankacılığın esas olduğu Katılım bankacılığında elde edilen gelir ticari kazanç niteliğindedir. Katılım bankacılığı tasarruf sahiplerinin kâr veya zarara katılması esasına dayalı bir bankacılık türü olması nedeniyle bankaların isimlerinde ‘Katılım’ sözcüğü yer almaktadır (<https://tkbb.org.tr>). Faizsizlik esasında; fon toplarken getiri taahhüdünde bulunmamak, ortaya çıkacak kârı veya zararı tasarruf sahipleri ile paylaşmak, bir ürünü veya hizmeti peşin alıp vadeli satmak ve tüm bankacılık işlemlerinde faizden kaçınmak yer alır (Albaraka, 2015; Akt.: Pehlivan 2016: 299). Dolayısıyla Katılım bankaları, müşteri ihtiyaçlarını karşılayacak her türlü bankacılık işlemlerini kendi faizsizlik prensiplerine uygun olarak gerçekleştirmektedirler. Bu bankacılık sistemindeki temel amaç, İslami kurallara uygun olan, faizin bulunmadığı ve riskin paylaşıldığı bir piyasanın oluşturulmasıdır (Özulucan ve Devran, 2009: 89). Kısaca finansal işlemlerde getirinin önceden hesaplanamaması veya getirinin sabit olmaması Katılım bankacılığı sistemi için faize karşı alınmış bir tedbirdir (Khan ve Mirekhor, 1986: 33).

Katılım bankaları, ilk defa 4389 Sayılı Bankalar Yasası'nda "*Mevduat toplama yetkisi bulunmayan ancak, özel cari hesaplar ve kâr zarara katılma hakkı veren hesaplar yoluyla fon toplayan, ekonomik faaliyetleri ekipman veya emtia temini veya kiralanması veya ortak yatırımlar yoluyla finanse eden kurumlardır*" biçiminde tanımlanmıştır.

Dini hassasiyeti bulunan müşterilerin ellerinde yer alan fonlarına ulaşma ve bu kişilerin duyduğu finansman ihtiyaçlarını gidermek için kendine özgü faizsizlik ilkesi ile ortaya koyduğu ürün ve uygulamaların varlığı Katılım bankacılığının önemini artırmaktadır (Çetin, 2020: 158). Bu nedenle Katılım bankacılığı, dini inançları sebebiyle finansal sistemin içerisine dahil olmak istemeyen kişilerin finansal sisteme dahil edilmesine olanak sağlamıştır (Öğünç, 2017: 170). Katılım Bankası ile tasarruf sahibi kişiler en baştan net bir şekilde tanımlanmış kurallara göre kâr veya zararı paylaşacaklarını kabul ederler. Tasarruf sahibi kişiler ellerinde bulunan tasarrufları ile bankanın, banka da fon kullandığı müşterilerinin hissedarı gibidir. Banka ve fon sahipleri birlikte kazanır veya birlikte kaybederler (Tunç, 2013: 114). Katılım bankaları tasarruf sahiplerinden topladıkları fonlarla gerçek bir finansman yapmaktadır. Bu finansman sonucu elde edilecek kâr veya zarar baştan belli değildir. Mevduat sahipleri finansman sonucu oluşacak kâr ve zarara ortak olmaktadır (Ayaydın ve Bostan, 2021: 22).

2.KATILIM BANKACILIĞININ TARİHÇESİ

Katılım bankacılığının tarihçesi çok eski yıllara dayanmaktadır. Ancak 1960'lı yıllarda Prof. Dr. Neccar, Mısır'ın bir bölgesinde ilk faizsiz banka modelini kurup denemiştir. Faizsiz bankaların ilki ise 1974'de kurulup 1975'de faaliyete başlayan ve hala faaliyetlerini devam ettiren İslam Kalkınma Bankası'dır (Terzi, 2013: 11). Faizsiz bankalar dünyada çok eski yıllara dayanmasına rağmen 1970'lerde milletlerarası arenada kabul edilmeye ve yeni bankalar açılmaya başlamıştır (Hazıroğlu, 2015: 114). İlk başta Müslüman ülkelerde uygulanan faizsiz bankacılık modeli 1970'li yıllardan sonra hızlı bir gelişim göstermiştir. Dünyada ki ekonomik değişiklikler sonucu faizsiz bankacılık Müslüman ülkelerin dışına çıkarak birçok ülkede de uygulanmaya başlanmıştır (Kaya, 2010: 41).

Ülkemizde 'Katılım Bankacılığı' olarak isimlendirilen ve 1970'den sonra sürekli gelişim gösteren, bütün dünyada büyük ilgi uyandıran bu bankacılık şekli dünyada 'İslam Bankacılığı', 'Faizsiz Bankacılık' isimleriyle kullanılmaktadır (Yanık ve Sümer, 2019: 1177). İslami bankacılığın 2000'li yıllardan sonra gelişiminin hızlanması ve

yaygınlaşmasında en önemli neden petrol ihraç eden İslam ülkelerindeki fon fazlalıkları olduğu söylenebilir (Serpam, 2013: 4). Katılım bankacılığı, Müslüman ülkelerin yanı sıra diğer ülkelerde de hızla gelişmeye başlamamıştır. Katılım bankacılığı modelinin reel ekonomiye dayanması, kâr ve zararın paylaşılması Katılım bankalarının diğer bankacılık türlerine iyi bir alternatif olabileceğini göstermiştir (Çetin, 2020: 158-159).

3.KATILIM BANKALARINI ORTAYA ÇIKARAN NEDENLER

Faizsiz bankacılık arayışında olan tasarruf sahiplerinin varlıklarını yastık altında saklaması ve ellerinde bulundurmaları bu kaynakların ekonominin dışında kalmasına neden olmuştur. Bu kaynakları ekonomiye kazandırmak için arayışa girilmiş ve böylece yeni finansal kurumların temelleri atılmıştır (Ertuğrul ve Küçükşahin, 2021 :6). Yapılan çalışmalarda Katılım bankacılığının tercih edilmesinde birçok faktörün etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Uzun (2022) yaptığı çalışmada bireylerin Katılım bankasını tercih ederken müşteri hizmetleri, imaj ve güven, dini hassasiyetler ve tutum ve farkındalık gibi faktörlerden etkilendikleri sonucuna ulaşmıştır. Özsoy vd. (2013) de Katılım bankalarının tercih edilmesinde hizmet/ürün kalitesi, imaj ve güven, personel kalitesi ve dini/çevresel motivasyonların etkili olduğunu belirtmiştir. Anaç ve Kaya (2017) Katılım bankalarının dini hassasiyetleri yönlendirmesi ve banka çalışanlarının müşterilere karşı yaklaşımından dolayı tercih edildiği sonucuna ulaşmıştır. Dolayısıyla birçok çalışmada ortak tercih sebeplerinin “dini hassasiyetlere” dayandığı söylenebilir. Bu açıdan bu çalışmada Katılım bankacılığını ortaya çıkaran nedenler dini, sosyal ve ekonomik açılardan incelenmektedir.

3.1. Dini Nedenler

Bütün toplum davranışlarını belirleyen en önemli etkenlerin başında din gelmektedir. Katılım bankacılığını ortaya çıkaran dini nedenlerin en önemlisi İslam dininde faizin yasak olmasıdır (Ustaoglu, 2014: 13). İslam dininin faizi haram kılması ve faize karşı koyduğu yasaktan dolayı özellikle Müslüman ülkeler faizsiz bankacılık arayışına girmişlerdir. Faiz getirisi elde etmekten kaçınan kesim için bu tür bankaların ortaya çıkması yastık altında tutulan fonların değerlendirilmesine olanak sağlamıştır. Katılım bankacılığı sisteminde faizin yasak olmasının yanı sıra, finansmanın adil ve meşru kazanca dayanması, tekelliliğin ve istifçiliğin yasak olması da diğer temel özellikleridir

(Altunada ve Dalkılıç, 2014: 11). Kur'an-ı Kerim'in faizi açıkça anlatması ve yasak kılması ve bankalardaki faiz kavramının toplum yapısını da olumsuz etkileyeceği konusunda âlimler görüş birliği oluşturmuştur (Aslan, 2018: 18). Müslümanlar, İslam dinine uygun olmayan faizin içinde bulunmadığı ve klasik bankalara alternatif olacak bankacılık sisteminin kurulmasını uygun bulmuşlardır (Abdi, 2018: 11).

İslam ekonomisine göre faizin toplumun refah ve huzurunu bozacak sonuçları vardır. Risk almadan para kazanmak haksız kazanç olarak görüldüğünden İslami bankacılık sistemi hem riskin hem de kârın paylaşılmasına dayanır (Güngör, 2015: 27). Katılım bankası, dini inançları nedeniyle finansal sisteme dahil olmayan kişilerin ellerinde bulunan atıl fonlarının finansal sisteme dahil edilebilmesine olanak sağlayan aracı bir kurumdur (Çelik, 2015 95).

3.2. Ekonomik Nedenler

1970'li yılların başında OPEC (Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü) ülkelerinin bilinçli olarak petrol fiyatlarında meydana getirdikleri artışlar, petrol zengini ülkelerin gelirlerinin artmasına neden olmuştur. Bu ülkelerin fon fazlalıkları batı ülkelerine aktığından İslam ülkelerinin ekonomik gelişmesine katkı sağlamamıştır. İslam ülkeleri de fon fazlalıklarını ülkelerine aktarılması için ekonomik çözümler aramaya başlamışlardır. Fon fazlası ve fon açığı olan İslam ülkelerinin işbirliği içinde olmasının ekonomik açıdan yararlı netice oluşturacağı düşüncesi faizsiz bankaların ortaya çıkmasını da etkili olmuştur (Tuhan, 2014: 31). Petrol zengini ülkelerin fon fazlalıklarının batılı ülkelere akışının önüne geçmek, ticari bankaların uzun süreli kalkınma projelerini desteklemek istememesi ve firmaların verimliliğinin kontrol edilebilmesi için fonlarını çoğunlukla ortaklık ve üretim esasına göre kullanırmak istemesi gibi ekonomik nedenler Katılım bankacılığının kabul görmesini hızlandırmıştır (Pehlivan; 2016: 300).

Katılım bankalarının ortaya çıkmasına sebep olan ekonomik nedenleri şu şekilde sıralayabiliriz;

- 1970'lerde İslam ülkelerinin elde ettikleri yüksek petrol gelirlerinin Batı ülkelerine akması sonucu İslam ülkelerinde ekonomik zorluk yaşanması ve fon fazlası ve fon ihtiyacı olan İslam ülkeleri arasında ekonomik işbirliğine duyulan ihtiyaç

- Geleneksel bankaların, kısa süreli ticari amaçlı kredileri tercih etmesi ve böylece ekonominin gelişmesinin gecikmesi
- İslam bankalarının fonlarını ortaklık anlayışıyla kullandırması sonucunda işletmelerin verimliliklerinin denetlenebilmesi (Kalaycı, 2013: 61).

1974 yılında İslam Kalkınma Bankası, İslam ülkelerinde ki çeşitli arayışların ortaya çıkmasıyla kurulmuştur. İslam ülkeleri, İslam Kalkınma Bankası'ndan sonra faizsizlik anlayışına göre faaliyet gösteren finansal kurumların temellerini atmaya başlamışlardır. Bu durum İslam ülkeleri arasındaki ticaretin gelişmesine ve İslam ülkeleri arasında sermaye aktarımı yapılmasına olanak tanımıştır. Aynı zamanda bu kurumların katkısıyla ekonominin dışında kalmış fonların ekonomik sisteme dahil edilebilmesi İslam bankacılığının ortaya çıkışına zemin hazırlamıştır (Eskici, 2007; 12-13).

3.3. Sosyal Nedenler

Toplumlar sosyal bireylerden meydana gelir. Toplumda yaşayan bireylerin beklentileri ve talepleri birbirlerinden farklılık göstermektedir. Faizli bankacılık sisteminde sınıflar arasındaki gelir adaletsizliğinin daha da artacağı düşüncesi hâkim olmuştur. Bu nedenle toplumsal sosyal ve ekonomik bütünlüğün sağlanmasında faizsiz bankacılık önemli ölçüde etkili olmuştur (Ustaoglu, 2014: 18). Toplumun refahını ve düzenini sağlamak, toplum içinde sermaye sahiplerinin sadece kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmelerini önlemek amacıyla bankacılık sektöründe Katılım bankalarının yeri oldukça önemlidir (Yalçınkaya, 2022; 31). Katılım bankacılığı bu yönüyle toplumda düzen sağlayıcı özelliğe sahiptir (Yılmaz, 2010: 16).

İslam dini, sosyal hayatı ve toplumu düzenleyen, adaleti sağlayan kurallar ve düzenlemeler getirmiştir. Fon ihtiyacı olan kurum ve şahısların bu ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli kurumların varlığına duyulan ihtiyaç bu finansal kurumların ortaya çıkmasına yol açmıştır (Baykara, 2012: 19)

4. KATILIM BANKALARININ AMAÇLARI

İslam dininin faizi haram kılması nedeniyle fon fazlalıklarının ülke ekonomisine aktarılması için faizsiz bankacılık sisteminin geliştirilmesi gerekliliği doğmuştur. Katılım bankaları özellikle dini inançları nedeniyle ekonomik sistem içine giremeyen kesimlerin fon fazlalıklarının yastık altından çıkarılıp ülke ekonomisine katılmasını sağlamak amacıyla ortaya çıkmıştır. Katılım bankacılığının ortaya çıkışı ile klasik banka uygulamalarının faizsizlik anlayışı ile yürütülmesi, İslam ülkeleriyle olan ilişkilerin geliştirilmesi, petrol zenginliği ve fon fazlalığı olan İslam ülkelerinin fon kaynaklarının ülke ekonomisine kazandırılması amaçlanmıştır (Aras ve Öztürk, 2011: 170). Müslüman toplumların değerleriyle, ekonomi alanında uyguladıkları yöntemlerle somutlaştırılan kurallardan oluşan faizsiz ekonomi sadece Müslüman toplumlarda değil her toplumda uygulanabilir özelliktedir (Tunç, 2013: 73).

Katılım bankaları ekonomik faaliyetler bazında İslami ilkeler ışığında reel ekonomiye tasarrufları aktarmak, istikrarlı ekonomik düzen oluşturmak, bankacılık ürün ve hizmetlerinde çeşitlilik yaratmak, kayıt dışı faaliyetleri engellemek ve ülkenin kalkınmasına ekonomik anlamda katkı sağlamaktadırlar (Kalaycı, 2013: 60).

Katılım bankaları, faiz ile birlikte İslam dinin uygun görmediği her türlü şeyden uzak durarak özellikle ekonomik sisteme katılamayan Müslümanların sisteme katılmalarına olanak sağlamaktadır (Abdî, 2018: 13). Katılım bankaları, ticari ve sınai faaliyetler gerçekleştirerek müşterilerine bankacılık hizmetleri sunmaktadır. Faizsiz bankacılık anlayışıyla Katılım bankaları müşterilerinden topladıkları fonları kâr zarar ortaklığı prensibiyle değerlendirilmektedirler. Faizsiz bankacılık anlayışında ticaretin helal olması, müşterilerden toplanan fonların ticari alanda etkin ve verimli bir girişim için kullanılması gerekir (Özulucan ve Deran, 2009: 88).

5.KATILIM BANKALARININ TEMEL ÖZELLİKLERİ

Katılım bankalarının asıl amacı, İslami kurallara uygun, faizin bulunmadığı ve riskin paylaşıldığı bir ekonomik sistem oluşturulması olarak tanımlanabilir. Katılım

bankaları hedeflerine ulaşmak için Katılım bankları prensiplerine uygun olan tüm bankacılık faaliyetlerinde bulunmaktadır (Özulucan ve Deran, 2009: 89)

Bu bankaların faizsizlik esasına dayanıyor olması ve kârı yatırım sonucu elde ediyor olması Katılım bankalarını geleneksel bankalardan ayıran en önemli özelliktir. *“Literatürde kâr, ürünün üretimi, hizmetin yerine getirilmesi ya da alım-satım işlemi sırasında katlanan maliyet ile o varlığın veya hizmetin satış fiyatı arasındaki fark olarak tanımlanır”*. Ortaya çıkan bu kâr ticari bir faaliyetin sonucu olduğu için dinen uygundur. Katılım bankalarında kâr; İslami ilkelere ve kurallara uygun olan yatırım faaliyetlerinden elde edilen gelir olarak ifade edilmektedir (Ertuğrul ve Küçükşahin, 2021: 4).

Katılım bankalarının kâr ve zarara katılarak, reel sektöre destek olmak ve risk paylaşımı gibi pek çok özelliği bulunmaktadır (Güngör, 2015: 26-30). Tablo: 1’de gösterildiği gibi Katılım bankacılığı ve geleneksel bankacılık arasındaki farka yer verilerek Katılım bankalarının temel özelliklerine yer verilmeye çalışılmıştır.

Tablo 1 : Katılım Bankacılığı ve Geleneksel Bankacılık Arasındaki Farklar

	Katılım Bankacılığı	Geleneksel Bankacılık
Ana İlke	Banka ve müşteriler kâr ve zarara ortak olurlar. Değişken getirili riskin getirisi yüksektir.	Müşteriler bankadan faiz alırlar ve oluşacak zararı paylaşırlar.
İstikrar	İstikrar derecesi daha yüksektir	İstikrar derecesi daha düşüktür
Faiz	Faiz yasak olduğu için kâr zarar hesapları kullanılır.	Faiz ürünlerine dayalıdır.
Kârlılık	Ortak yatırıma veya ortaklığa dayalıdır. Kar zarar ortaklığına katılma yoktur.	Faiz oranlarının yüksek olması getirilerinde yüksek olmasına sebep olur. Enflasyonun oranlarının yüksek olması daha çok getiri kazanılmasına yol açar.

Kaynak: Alasrag, 2010: 32.

Tablo 1’de Katılım bankalarının kâr ve zararı paylaşma, istikrar sağlama, faizin olmaması ve kârlılık sağlama gibi birçok yönden özelliklerinin olduğu görülmektedir. Geleneksel bankalarda da aynı özellikler bulunmasına rağmen uygulama şekilleri ve uygulama sonuçları Katılım bankalarından farklıdır. Bu çalışmada Katılım bankalarının temel özelliklerine yer verilmiştir.

5.1. Banka Niteliğine Sahip Olması

Katılım Bankaları 5411 sayılı kanun ile 2005 yılında bankacılık çeşitlerinden biri haline gelmiştir. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun kararı ile kurulan ve faaliyete geçen Katılım bankaları, kuruluş aşamasından itibaren bankacılık mevzuatına ve çalışma ilkelerine uygunluğu açısından sürekli olarak denetime tabi tutulmaktadır (Sunbat; 2016: 24). Bankacılık sisteminde yer alan diğer bankaların sunduğu bankacılık hizmetlerin birçoğunu sunmaktadır. Diğer bankalardan en önemli farkı faizsizlik ilkesi ile çalışmasıdır.

5.2. Faizsiz Bankacılık Faaliyeti Yapması

Katılım bankaları faizli işlem yapmak istemeyen kişi ve kurumların faizsiz bankacılık prensibine dayalı yeni finansal araçların ortaya çıkarılmasına olanak sağlamakta ve geleneksel bankaların aksine kar payı kavramını benimsemektedir (Sunbat, 2016: 25).

Katılım bankaları kuruluş şartları ve kuramları gereğince faiz alıp vermemelidirler. Bankalarla haksız rekabete girilmemesi adına cari hesaplarda saklanan ve geri vermek üzere toplanan fonlara karlılık ödemesi yapılması yasaktır. Devlet bankaların bu hususa göre hareket edip etmediğini denetlemektedir (Şahin, 2007: 10).

5.3. Aracı Kurum Niteliğine Sahip Olması

Katılım bankaları İslami kurallara uygun olarak fon toplarlar. Toplanan bu fonları ise kâr zarar ortaklığı prensibiyle ihtiyacı olanlarla paylaşırlar. Bu özelliği sebebiyle fon fazlası olan ve fon ihtiyacı olanlar arasında aracı kurum özelliği taşımaktadır (Korkmaz, 2020: 10). Klasik bankalara gitmeyen fonların Katılım bankaları aracılığı ile ekonomiye kazandırılmasını ve fonların güvenle saklanmasını ve değerlendirmesi noktasında önem arz eder (Sunbat, 2016: 25)

5.4. Güven Kurumu Niteliğine Sahip Olması

Katılım bankaları müşteri veya işletmelerden topladıkları fonlara getiri garantisi vermemektedir. Sadece kâr elde edilmesi halinde kârdan, zarar halinde ise zarara katılma esasına göre faaliyet gösterirler: “Kâr elde edileceğine dair bir garanti söz konusu olmamakla birlikte yine de toplanan paranın verimli ve basiretli şekilde iletileceğine dair

bir güven ve bundan doğan sorumlulukları vardır” (Şahin, 2007: 8). Katılım bankalarının 5411 sayılı kanun ile bankacılık türlerinden biri olarak sayılması ve yasalarca faaliyet gösteriyor olması Katılım bankalarına olan güvenin artmasını sağlamıştır. Dolayısıyla çalışmalar da bu durumu desteklemektedir (Dayı, 2019; Ersoy, 2019).

6.KATILIM BANKALARININ FON TOPLAMA YÖNTEMLERİ

Katılım bankaları, fon sahiplerinin koydukları sermayeleri bir araya getirerek ekonomiye aktarmaya çalışmaktadır. Toplanan bu fonlar Katılım bankalarının fon kullanma kaynağıdır (Tunç, 2013: 163). Katılım bankalarında fon toplama işlemleri iki farklı şekilde yapılır. Bunlar; cari hesaplar ve katılma hesaplarıdır.

6.1.Cari Hesaplar

“Katılım bankalarının Türk Lirası veya yabancı para cinsinden nama yazılı olarak "Özel Cari Hesap Cüzdanı" kârşılığında açılan ve istenildiğinde kısmen veya tamamen her an geri çekilebilme özelliği taşıyan, kârşılığında hesap sahibine anaparanın dışında faiz, kâr ve sair nam altında bir bedel ödenmeyen fonların oluşturduğu hesaplar şeklinde tanımlanabilir” (BDDK, 2001: 2). Cari hesaplar, tasarruf sahiplerinden toplanan fonların herhangi bir faiz geliri olmadan vadesiz olarak bu hesaplarda saklanmasıdır. Hesaplarda saklanan Türk lirası veya döviz cinsinde ki bu paralar istenildiği zaman kısmen veya tamamen geri alınabilir. Bu hesaplar gerçek kişi veya tüzel kişi adına açılabilir (<https://tkbbegitim.org.tr>).

Cari hesaplar vadesiz hesaplardır. Bu hesaplar TL veya diğer yabancı para cinslerinden açılabilir. Müşteriler cari hesaplara paralarını yatırarak istedikleri süre boyunca saklayabilirler. Aynı zamanda yatırdıkları bu mevduatlarını istedikleri zamanda çekebilirler. Bu hesaplar bankalar açısından bir çeşit maliyetsiz kaynak özelliği taşımaktadır. Bu hesapların işletilmesi sonucu oluşan kâr veya zarar tamamıyla Katılım bankasına aittir (Tunç, 2013: 193).

6.2. Katılma Hesapları

Katılma hesapları 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 3. Maddesinde şu şekilde tanımlanmaktadır: *“Katılım Bankaları'na yatırılan fonların bu kurumlarca kullandırılmasından doğacak kâr veya zarara katılma sonucunu veren, karşılığında hesap sahibine önceden belirlenmiş herhangi bir getiri ödenmeyen ve anaparanın aynen geri ödenmesi garanti edilmeyen fonların oluşturduğu hesapları ifade etmektedir.”* (5411 sayılı bankacılık kanunu; 3. Madde). Katılma hesaplarında müşterinin vade sonunda alacağı kâr payı baştan belli değildir. Kâr ve zarara katılma söz konusu olduğundan müşterinin alacağı kâr payı vade sonunda belli olur. Hatta vade sonunda müşteriye anaparanın geri ödenmesi bile garanti değildir. Katılma hesaplarında kâr paylaşımı yapılmadan önce toplanan fonlar para türüne ve vade şekline göre katılma hesabı havuzunda toplanmaktadır. Elde edilen kâr para cinsi ve vade günü ağırlıklarına göre pay edilir. Bu pay banka ve müşteri arasında önceden belirlenen oranlarda paylaşılır (Sunbat, 2016: 31).

Katılma hesapları açıldığında ortaya şu sonuçlar çıkmaktadır;

- Hesaba yatırılan mevduatlar bankaya sermaye oluşturur. Banka tarafından işletilen bu sermaye sonucu oluşacak zararı banka tanzimle yükümlü değildir.
- Katılma hesabına yatırılan mevduatlar bankanın mülkiyetine geçmez, bankaya emanet olarak bırakılmış olur.
- Katılma hesabında bulunan fonu Katılım bankası dinen uygun olan ve faizsiz alanlarda kullanmak ve değerlendirmek zorundadır.
- Katılma hesapları, kâr ve zarara katılma esasına dayalı olduğundan ve yeni katılma hesapları açılması veya mevcut hesapların vadelerinin dolması sebebiyle bankaların sürekli kâr zarar hesabı yapması gerekmektedir.
- Katılma hesaplarında bulundurulanan fonlardan vade sonunda müşterinin kâr elde edeceği kesin belli değildir. Müşterinin elde edeceği kâr veya zarar bankanın elde ettiği kazanç tutarına göre farklılık göstermektedir (Aktepe, 2012: 71-72).

7.KATILIM BANKALARI FON KULLANDIRMA YÖNTEMLERİ

Katılım bankaları fon sahiplerinin ve fon kullananların işlemlerini gerçekleştirmek için çeşitli araçlar kullanmaktadırlar. Murabaha, mudabara, bay 'selam , bay'muajjal,

icara ve muşaraka Katılım bankalarının kullandığı ana fon kullandırma yöntemleridir (Alasrag, 2010: 15). Bu çalışmada en yaygın kullanılan Murabaha, mudaraba, muşaraka, kârz-ı hasen, istisna ve teverruk fon kullandırma yöntemleri kullanılacaktır.

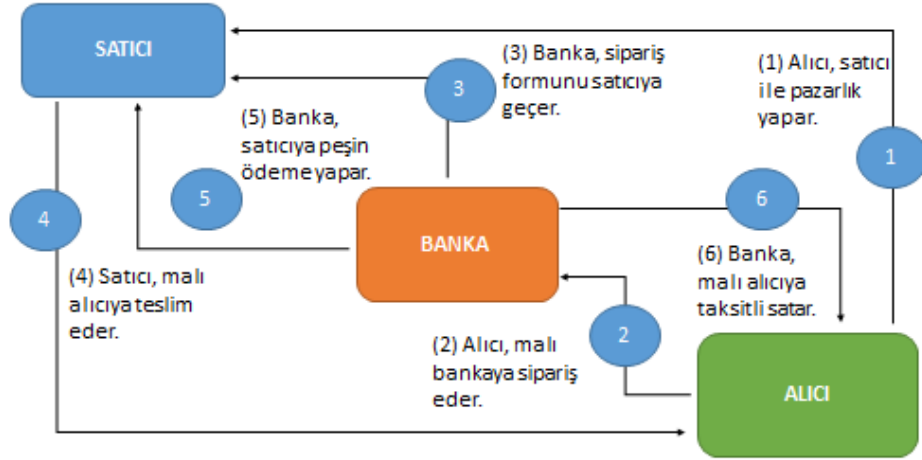
7.1. Murabaha

Murabaha işlemlerinin temelinde müşterinin ihtiyaç duyduğu mal veya hizmetin temini veya alım satım işlemi vardır. Banka müşterisinin talep ettiği mal veya hizmeti peşin olarak satıcıdan alır üstüne ekleyeceği kâr ile müşterisine vadeli olarak satar (Tunç, 2013: 135).

Murabahanın aşamaları şöyle sıralanabilir;

- Müşteri satın almak istediği malı belirleyerek Katılım Bankasına talepte bulunur.
- Katılım bankası müşterinin talep ettiği malın alım satıma uygunluğunu ve müşterinin ödeme performansını inceler.
- Müşteri Katılım bankasının vekâleti ile malı alabilir.
- Katılım bankası satıcıya ödemeyi malın alındığını gösteren evraklar tarafına ulaşınca yapar.
- Katılım bankası malı peşin alır ancak müşterisine vadeli olarak satar (Aktepe, 2012: 85).

Murabaha işleminde müşterinin talebi üzerine banka müşterisinin talep ettiği malı peşin olarak alır ve aldığı fiyatın üzerine kâr payı ekleyerek müşterisine bu ürünü vadeli olarak satar. Banka müşteriden tahsil edeceği kâr payını işlem sırasında müşteriye iletir. (Yanık ve Sümer, 2019: 1180).

Şekil 1: Murabaha Mekanizması

Kaynak: Aktepe, 2012: 83

Şekil 1’de murabaha mekanizmasının çalışma biçimi anlatılmaktadır. Katılım bankaları, ekonomik dengenin yeterli düzeyde sağlanamadığı özellikle enflasyonun yüksek seyrettiği dönemlerde murabaha yöntemini daha çok tercih etmektedirler (Güngör, 2015: 32).

7.2. Mudaraba

Mudaraba, iş ortaklığı ya da kâr zarar ortaklığı olarak adlandırılabilir. Mudaraba da iki taraf bulunur; bir taraf bilgi, tecrübe ve emek ortaya koyarken diğer taraf yalnızca sermaye koyarak bu ortaklığa katılmaktadır (Takan ve Boyacıoğlu, 2015: 13). Ayrıca mudaraba, müteşebbisin emek, bilgi ve deneyimini, Faizsiz bankanın ise sermayesini ortaya koymasıyla meydana gelen ve faizsiz bankalar aracılığıyla en fazla başvuru yapılan fon kullandırma yöntemidir (Şahin, 2007: 53). Mudaraba yönteminde, yapılan işin sonucunda kâr elde edilmesi durumunda önceden belirlenen oranlar doğrultusunda kâr paylaşılmaktadır. Zarar oluşması durumunda ise bilgi, tecrübe ve emeği ile işe ortak olan tarafın kusuru bulunmuyorsa zarar ortaklığın diğer tarafında bulunan ve işe sermayesi ile

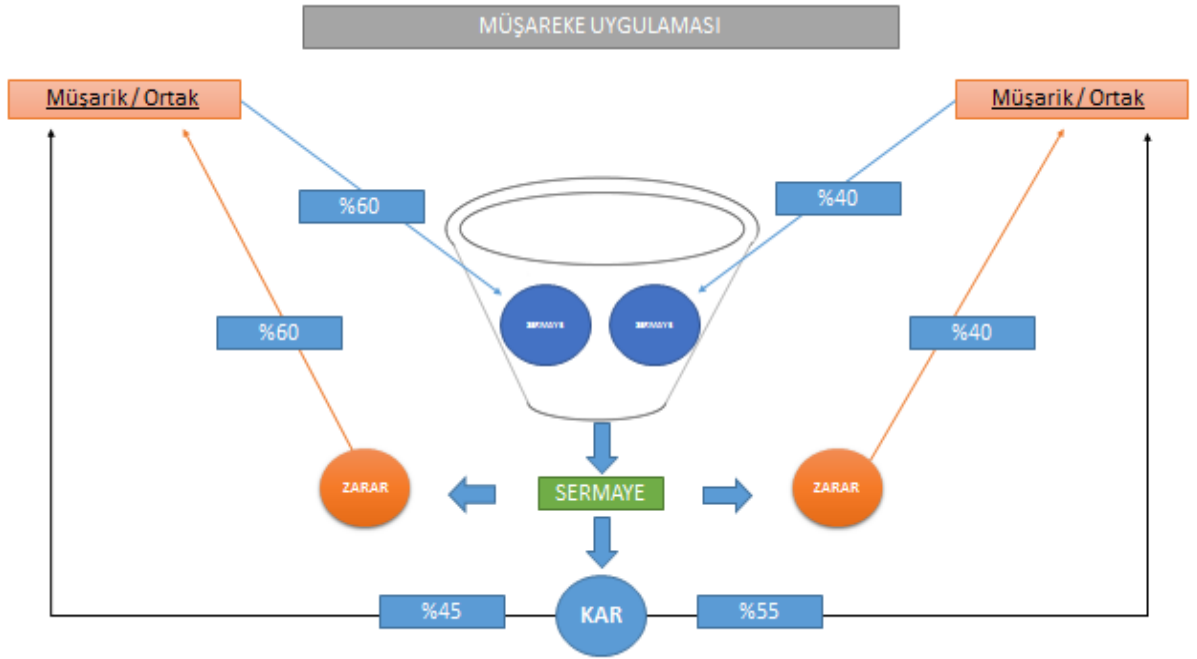
katılan tarafa aittir (Yanık ve Sümer, 2019: 1180). Mudaraba işlemlerinde yer alan kuralları şu şekilde sıralanır;

- İki taraf arasında getiri veya götürü garantisi olmamalı ve kâr paylaşımı muhakkak orantılı olmalıdır.
- Zarar olması durumunda yatırımcı koyduğu sermayesi kadar zarardan sorumludur (Alasrag, 2010: 17-18).

Mudaraba, Katılım bankalarının fon toplama ve fon kullandırma yöntemlerinden biridir. Mudarebe Katılım hesapları fon toplama yöntemleri arasında en büyük orana sahiptir. (<https://tkbbegitim.org.tr/>)

7.3. Muşâraka

Muşârakada Katılım bankası, hissedarı olan müşterisinin istediği sermayenin bir kısmını sağlama yükümlülüğüne sahiptir. Hissedar ise, kendi mali olanakları ve projenin niteliğine uyan proje sermayesinin geri kalanını sağlamaktadır. Müşterinin sahip olduğu uzmanlık nedeniyle istenilen girişimin denetim ve gözetimi kendi yükümlülüğündedir. Bu yükümlülükler müşterinin sahip olması, ona kârdan daha fazla pay hakkı elde etmesini sağlamaktadır (Alkış, 2018: 128). Bu fon toplama yönteminde tam anlamıyla bir ortaklık söz konusudur. Bu ortaklık yapısında hem sermaye hem de bilgi, tecrübe ve emek ortaklığı öngörülür (Bulut ve Er, 2012: 150). Muşâraka da bulunan taraflar yaptıkları işin sonucunda oluşacak kâr veya zararı tam anlamıyla paylaşmaktadırlar.(Yanık ve Sümer, 2019: 1180). Muşâraka da Katılım bankası sermayesinde yer alan fonları faizsiz ve kârlı bir şekilde işletmek isterken diğer tarafta yer alan müşteri de ek kaynak ihtiyacını karşılamak istemektedir (Tunç, 2013: 144).

Şekil 2: Müşareke Ortaklığı Çalışma Mekanizması

Kaynak: Aktepe, 2012: 42

Şekil 2’de müşareke çalışma mekanizmasında da anlaşılabacağı üzere müşareke ortaklığında tam bir ortaklık, kara ve zarara katılma esası yer almaktadır.

7.4. Kârz-ı Hasen

Kârz-ı hasen, üretim dışı ve kâr amacı gütmeyen Katılım bankalarının kredi verme faaliyetidir. Sosyal kredi olarak da adlandırılmaktadır. Sözleşme adıyla ihtiyaç sahibi kişiye faiz karşılığı olmaksızın borç vermek biçiminde meydana gelir. Geri ödeme planı borcu alan ve Katılım bankasının mutabık kaldığı bir dönem süresince yapılır. Katılım bankası bu fon faaliyeti ile getiri veya kazanç elde etmemektedir. Bu fonlardan yararlananlar haklı sebeplerle borçlarını ödeyemezse bu borç bankanın fonlarından karşılanmaktadır. (Arabacı, 2015: 29).

Karz-ı hasen ilişkilerini özetlemek gerekirse;

- Borcu veren kişi verdiği tutarı geri alabilir.
- Borcu alan kişi aldığı tutarı ne şekilde olursa olsun geri ödemek zorundadır.

- Karz sözleşmesinde vade belirlenebilir ancak belirlenen vade bağlayıcı değildir. Borcu alan borcunu vadesinden önce ödeyebileceği gibi borcu veren alacaklı da vadesinden önce istediğinde alacağını talep edebilir.
- Borçlu borcunu en kısa sürede ödemeye çalışmalıdır. Alacaklı ise Allah tarafından mükâfatlandırılacağı için borçluyu sıkıştırıp mükâfatını azaltmamalıdır.
- Karz sadece kendi türündeki ortak özellikteki mallarda gerçekleşir.
- Borçlu aldığı borcu istediği gibi kullanır. Alacaklının iznine ihtiyacı yoktur.
- Dinen uygun olmayan işlemler için borç verilemez (Aktepe, 2012; 19-20).

Kısaca karz-ı hasen, finansal yardıma ihtiyacı olan kişiye ihtiyacı olan tutarı vermek ve hiçbir kazanç elde etmeden verilen tutarı aynı şekilde geri almak olarak tanımlanabilir (Aktepe, 2012: 19).

7.5. İstisna

İstisna, bir malın henüz ortada yokken sözleşmeye dayandırılarak üretilmesidir. Genellikle büyük inşaat taahhütlerinde geçerli olmaktadır. Ödeme malın teslim alındığı anda ödenir. Satıcı sözleşme şartları çerçevesinde ödemeyi yapan tarafın talebine uygun üretmek ve zamanında teslim etmek zorundadır (Korkmaz, 2020: 20). İstisna, bir malın üretilmesi için sipariş yoluyla satın alınması işlemidir (Yanık ve Sümer, 2019: 1181) Genel anlamda istisna, alıcı ve satıcı arasında malın üretilmesi için yapılan satış sözleşmesidir. Yapılan satış sözleşmesi genellikle alımı veya yapımı uzun zaman alan malların alım satımında kullanılmaktadır (Tunç, 2013: 150-151).

7.6. Teverruk

“Teverruk; bir malın taksitle satıcısından alınıp, başka birine peşin olarak satılması işlemine denir. Buradaki amaç nakit ihtiyacı olan kişinin ihtiyacının karşılanmasıdır” (Çidem, 2020: 27). Teverruk uygulamasının en önemli sebeplerinden biri Katılım bankalarının kısa vadede fonlarını değerlendirme ihtiyaçları diğeri ise diğer fon kullandırma yöntemlerine uymayan müşteri ihtiyaçlarının karşılanmasıdır (Tunç, 2013: 158).

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE KATILIM BANKACILIĞI

İkinci bölümde ülkemizde Katılım Bankacılığının tarihçesi, ülkemizde faaliyet gösteren Katılım Bankaları ve bu Katılım Bankalarının finansal ölçütleri konularına yer verilmiştir.

1.TÜRKİYE’DE KATILIM BANKACILIĞININ TARİHÇESİ

Türkiye bankacılık sektörü ekonomik sistem içerisinde önemli bir paya sahiptir. Türkiye’de bankacılık sistemi şekil 3’te yer almaktadır.

Şekil 3: Türk Bankacılık Sistemi

Kaynak: Bulut ve Er, 2012: 23

Türkiye’de bankacılık sistemi Şekil 3’de gösterildiği gibi Mevduat bankaları, Katılım bankaları ve Kalkınma ve Yatırım bankaları oluşmaktadır. Bu bankaların çalışma prensipleri birbirinden farklılık göstermektedir.

Türkiye’de bankacılık sisteminde dönem dönem yapısal değişiklikler olmuştur. Başlangıçta kamu bankalarının yer aldığı daha tekelci bir sistem bulunmaktaydı. Ancak 1980’lerde rekabetin artması ve 2001 yılında yaşanan ekonomik krizin ardından bankacılık sektöründe daha etkin değişiklikler olmuştur. 2005 yılında ise faizsiz bankacılık esasına

uygun faaliyet gösteren ‘Özel Finans Kurumları’ kurulmuştur (Erol vd, 2013: 114). Katılım bankaları dünyada farklı isimlerle adlandırılmaktadır. Dünyada “Faizsiz Bankacılık” veya “İslami Bankacılık” adıyla faaliyet gösterse de çalışma ve işleyiş yapısı itibariyle birbirlerine benzerlik göstermektedirler. Bu kuruluşların temel özelliği ise kâr ve zarar ortaklığına dayalı faaliyet göstermeleridir (Sayım ve Alakel, 2011: 48). Bu başlıkta Katılım bankacılığının tarihçesi ve Türkiye’deki Katılım bankalarına yer verilecektir.

Türkiye’de özel finans kurulmasına 1983 yılında izin verilmiş olup 1985 yılında ilk faaliyetlerine başlamamışlardır. 2005 yılına kadar özel finans kurumu olarak adlandırılan bu kurumlar isminden kaynaklı karşılaşılan problemler sebebiyle 5411 sayılı kanun gereğince isimleri Katılım Bankası olarak değiştirilmiştir (Ustaoğlu, 2014: 12). Dünyada faizsiz bankacılık veya İslam bankacılığı olarak bilinen Katılım bankacılığı ülkemize geç giriş yapmıştır. Ülkemizde kazanca veya zarara katılma temeline dayanarak çalışan bu kuruluşlar ilk Özel Finans Kurumu olarak yerini almıştır. Ülkemizde Katılım bankacılığının tarihçesi aşağıdaki gibidir (<https://tkbb.org.tr/sayfa/detay/tarihce-156>):

Tablo 2 : Türkiye’de Katılım Bankacılığının Tarihçesi

1983	Türkiye’de Özel Finans Kurumlarının kurulmasına izin verilmiştir.
1984	Albaraka Türk Özel Finans Kurumu’na faaliyet izni verilmiş,
1985	Albaraka Türk Özel Finans Kurumu ve Faisal Finans Kurumu faaliyete başlamıştır.
1989	Kuveyt Türk Özel Finans Kurumu kurulmuş,
1991	Anadolu Özel Finans Kurumu kurulmuştur.
1995	İhlas Finans Kurumu ve Özel Finans Kurumları Birliği Vakfı kurulmuştur.
1996	Asya Özel Finans Kurumu kurulmuş,
1999	Özel Finans Kurumları 4389 sayılı Bankalar Kanunu kapsamına dâhil edilmiştir.
2000	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu kurulmuştur.
2001	İhlas Finans Kurumu’nun faaliyeti Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından durdurulmuş ve bankacılık ruhsatı iptal edilmiştir. İhlas Finans Kurumu topladığı fonları mevzuata aykırı bir şekilde kullandırarak hem kendisi ödeme krizine girdi hem de sektörü sıkıntıya soktu. Sektörün

	büyükluğu yarı yarıya düştü ve neredeyse batma noktasına geldi. Süreç içinde devlet bir finans kurumuna müdahale etmek zorunda kaldı.
	Aynı yıl Faisal Finans Kurumu, Family Finansa dönüşmüş ve Özel Finans Kurumları Birliği kurulmuştur.
2003	Özel Finans Kurumları Birliği Vakfı tasfiye edilerek tüm malvarlığı Özel Finans Kurumları Birliği'ne devredilmiştir.
2005	5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile sektördeki kuruluşların unvanı "Özel Finans Kurumu" yerine "Katılım Bankası" şeklinde değiştirilmiştir. Özel Finans Kurumları Birliği unvanı "Türkiye Katılım Bankaları Birliği" olarak değiştirilmiştir. Anadolu Finans ile Family Finans birleşerek Türkiye Finans olmuştur.
Kamunun Katılım bankacılığına olan ilgisinin sonucunda;	
2015	Ziraat Katılım Bankası,
2016	Vakıf Katılım Bankası,
2019	Türkiye Emlak Katılım Bankası sektöre katılmıştır.

2. TÜRKİYE'DE FAALİYET GÖSTEREN KATILIM BANKALARI

2000'li yılların başında Türk bankacılık sektörü yaşanan ekonomik krizden sonra hızla büyümeye başlamıştır. Bu büyümede, Katılım bankalarının her geçen yıl etki alanı artmakta ve bankacılık sektörüne önemli katkıları olacağı beklenmektedir. Bu nedenle son dönemler Katılım bankalarının etkinliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar dikkat çekmektedir.(Gezen, 2019: 150-151).

Türkiye'de faaliyet gösteren 6 adet Katılım bankası bulunmaktadır. Bunlar;

- Albaraka Türk Katılım Bankası
- Türkiye Emlak Katılım Bankası
- Kuveyt Türk Katılım Bankası
- Türkiye Finans Katılım Bankası
- Vakıf Katılım Bankası

- Ziraat Katılım Bankası

2.1. Albaraka Türk Katılım Bankası

“Albaraka Türk Katılım Bankası, Türkiye’de faizsiz bankacılığa öncülük ederek 1984’te kurulmuş ve 1985’te aktif olarak hizmet vermeye başlamıştır. Ortadoğu’nun güçlü sermaye gruplarından olan Albaraka Bankacılık Grubu (ABG), İslam Kalkınma Bankası (IDB) ile Türk ekonomisine yarım yüzyıldan fazla hizmet veren yerli bir sanayi grubunun öncülüğünde kurulan bir Katılım bankası olarak Türkiye’deki faaliyetlerini sürdürmektedir” (<https://www.albaraka.com.tr>) Albaraka Türk’ün 30.06.2021 tarihi itibarıyla ortaklık yapısı içinde yabancı ortakların payı %60,87, yerli ortakların payı %0,72 , halka açık olan payı ise %38,41’dir. (<https://www.albaraka.com.tr/>) Türkiye Katılım Bankaları Birliğinin 2022 Eylül ayı verilerine göre, Albaraka Türk’ün toplam şube sayısı 228, personel sayısı 2.669’dur (<https://tkbb.org.tr/veri/bankamukayese>).

2.2. Kuveyt Türk Katılım Bankası

Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş. kurulduğu 31 Mart 1989 ‘den beri faizsiz bankacılık alanında faaliyetlerini yürütmektedir. Kuveyt Türk, dinamik kurumsal yönetim anlayışıyla, müşterilerinin hizmetine sunduğu yenilikçi ürünleriyle ve yurt dışı açılımıyla Katılım finansın gelişimine katkı sağlamaktadır (<https://www.kuveytturk.com.tr>).

Kuveyt Türk’ün 2022 faaliyet raporuna göre; ortaklık ve sermaye yapısı içinde, Kuveyt Finans Kurumu payı %62, 24, T.C. Vakıflar Genel Müdürlüğü payı %18,72, İslam Kalkınma Bankası %9, Wafra Uluslararası Yatırım Kuruluşu %9, Diğer Gerçek Ve Tüzel Ortaklar payı %1, 04’dür.

Türkiye Katılım Bankaları Birliğinin 2022 Eylül ayı verilerine göre, Kuveyt Türk Katılım bankasının toplam şube sayısı 443, personel sayısı 6.192’dir (<https://tkbb.org.tr/veri/bankamukayese>).

2.3. Türkiye Finans Katılım Bankası

“Türkiye Finans; 1991 yılında %100 yerli sermayeli ilk özel finans kurumu olarak kurulan “Anadolu Finans” ile 1985- 2001 yılları arasında “Faisal Finans Kurumu”

adıylı Katılım bankacılığı hizmeti sunan “Family Finans”ın 2005 yılında güçlerini birleştirmesiyle kurulmuştur. Anadolu Finans ile Family Finans’ın birleşmesi Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)’nın 28 Aralık 2005 tarihli kârarıyla resmen tescil edilmiş ve 30 Aralık 2005 tarihinde Banka’nın unvanı Türkiye Finans Katılım Bankası A.ř. olarak değiştirilmiştir.”(<https://www.turkiyefinans.com.tr>). Türkiye Finans’ın 2022 faaliyet raporuna göre; ortaklık ve sermaye yapısı içinde, The National Commercial Bank (NCB) payı %67.03, Gözde Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı A.ř. payı %10.57, Diğer Ortaklar payı %22.40’dır. Türkiye Katılım Bankaları Birliğinin 2022 Eylül ayı verilerine göre, 3.731 çalışanı ve 316 şubesi bulunmaktadır.<https://tkbb.org.tr/veri/bankamukayese>).

2.4. Vakıf Katılım Bankası

“Vakıf Katılım Bankası Ař; Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun 03.03.2015 tarih ve 29284 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 27.02.2015 tarih 6205 sayılı kuruluş izniyle 25.06.2015 tarihinde bir anonim şirket olarak kurulmuş, 17.02.2016 tarihinde Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumundan faaliyet izni almıştır.” (<https://vakifkatilim.com.tr>).

Türkiye Katılım Bankaları Birliğinin 2022 Eylül ayı verilerine göre, Vakıf Katılım’ın toplam şube sayısı 151, yurtiçi personel sayısı 2.200’dür (<https://tkbb.org.tr/veri/bankamukayese>).

2.5. Ziraat Katılım Bankası

“Ziraat Katılım Bankası A.ř. tamamı T.C. Hazinesi tarafından ödenmiş 675.000.000 -TL sermayesi ile Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu’nun 15.10.2014 tarih ve 29146 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 10.10.2014 tarih ve 6046 sayılı izniyle kurulmuştur. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu’nun 14.05.2015 tarih ve 29355 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 12.05.2015 tarih, 6302 sayılı kararı ile faaliyet izni almıştır.” (<https://www.ziraatKatilim.com.tr>).

Türkiye Katılım Bankaları Birliğinin 2022 Eylül ayı verilerine göre, Ziraat Katılım’ın toplam şube sayısı 146, yurtiçi personel sayısı 1.871’dır (<https://tkbb.org.tr/veri/bankamukayese>).

2.6. Türkiye Emlak Katılım Bankası

“Milli mücadele yıllarının ardından, genç Türkiye Cumhuriyeti’nin imarını üstlenmek, inşaat teşebbüslerine destek olmak, yetimlerin hakkını korumak ve gerekli kredileri sağlamak amacıyla 1926 yılında Mustafa Kemal Atatürk’ün imzasıyla Emlak ve Eytam Bankası adıyla kuruldu.” Birçok kez isim değişikliğine giden banka, öncelikle Emlak ve Eytam Bankası sonrasında Türkiye Emlak Kredi Bankası ve Türkiye Emlak Bankası isimlerini almıştır. 2018 yılında Türkiye Emlak Katılım Bankasının yeniden Katılım bankası olarak hizmet vermesi kararlaştırılmış ve 2019 yılında faaliyet izni almıştır (<https://emlakkatilim.com.tr>). Türkiye Bankalar birliğinin 2022 Eylül verilerine göre, Türkiye Emlak Katılım Bankasının 78 şubesi ve 1209 personeli bulunmaktadır (<https://tkbb.org.tr/veri/bankamukayese>).

3. TÜRKİYE’DE FAALİYET GÖSTEREN KATILIM BANKALARININ FİNANSAL ÖLÇÜTLERİ

Ülkemizde Katılım bankaları kamu ve özel olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bu ayrım sermaye yapılarından kaynaklanmaktadır. Katılım bankalarının finansal kalemlerinin incelenmesi performansları hakkında bilgi vermektedir. Bu nedenle Katılım bankalarının 2019, 2020 ve 2021 finansal kalemleri incelenecektir.

Tablo 3: Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş. Finansal Verileri

ALBARAKA TÜRK KATILIM BANKASI A.Ş.	2019	2020	2021
DÖNEM NET KARI	63.429	254.737	104.403
TOPLAM AKTİF	51.392.368	69.315.799	108.955.123
ÖZKAYNAK	3.821.929	4.044.227	4.626.853
TOPLANAN FONLAR (TOPLAM)	39.769.408	51.613.124	91.236.649
KULLANDIRILAN FONLAR	30.880.921	42.415.955	60.125.452
PERSONEL SAYISI	3.791	3.390	2.918
ŞUBE SAYISI	230	229	231

Albaraka Türk Katılım bankası özel sermayeli Katılım bankasıdır. Tablo 3’de Albaraka Türk Katılım bankasının finansal kalemleri incelendiğinde 2020 yılında 2019

yılına göre finansal kalemlerinde personel sayısı ve şube sayısı hariç büyük oranda artış olmuştur. Ancak 2021 yılında ki finansal verilerde artış olmasına rağmen bankanın net karı bir önceki yıla göre oldukça düşmüştür. Bu durum 2021 yılında bankanın bir önceki yılına göre karlılığının azaldığını göstermektedir. Baz alınan yıllarda şube sayılarında çok büyük değişiklik olmamasına rağmen çalışan personel sayısında büyük bir düşüş olduğu gözlenmektedir.

Tablo 4: Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş. Finansal Verileri

KUVEYT TÜRK KATILIM BANKASI A.Ş.	2019	2020	2021
DÖNEM NET KARI	1.109.838	1.400.281	2.501.727
TOPLAM AKTİF	104.439.345	152.290.315	254.068.260
ÖZKAYNAK	6.821.290	7.995.097	10.456.853
TOPLANAN FONLAR (TOPLAM)	85.494.387	122.172.984	212.105.389
KULLANDIRILAN FONLAR	57.925.969	79.054.048	123.366.526
PERSONEL SAYISI	5.955	6.000	6.133
ŞUBE SAYISI	431	435	442

Kuveyt Türk Katılım bankası özel sermayeli Katılım bankası olup Tablo 4’de gösterilen dönem net karı, toplam aktif, özkaynak, toplanan fonlar, kullandırılan fonlar, personel sayısı ve şube sayılarında her yıl bir önceki yıla göre artış olduğu gözlenmektedir. Kuveyt Türk Katılım bankasının baz alınan bu finansal verilerine göre istikrarlı bir şekilde performansının arttığı söylenebilir.

Tablo 5: Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş. Finansal Verileri

TÜRKİYE FİNANS KATILIM BANKASI A.Ş.	2019	2020	2021
DÖNEM NET KARI	378.174	675.677	921.048
TOPLAM AKTİF	52.427.410	81.370.822	115.643.263
ÖZKAYNAK	4.827.079	5.495.302	6.556.794
TOPLANAN FONLAR (TOPLAM)	39.974.514	57.390.586	84.477.543
KULLANDIRILAN FONLAR	33.272.689	47.739.939	61.691.866
PERSONEL SAYISI	3.461	3.731	3.566
ŞUBE SAYISI	310	319	316

Türkiye Finans Katılım bankası özel sermayeli Katılım bankasıdır. Tablo 5’de baz alınan yıllardaki finansal verilerine bakıldığında personel ve şube sayılarında 2019-2020 verilerine bakıldığında artış, 2020-2021 verilerine bakıldığında ise düşüş gözlenmektedir. Dönem net karı, toplam aktif, özkaynak, toplanan fonlar ve kullandırılan fonlar ise bir önceki yıl verilerine göre arttığı ve performansının olumlu yönde ivme kazandığı söylenebilir.

Tablo 6 : Türkiye Emlak Katılım Bankası A.Ş. Finansal Verileri

TÜRKİYE EMLAK KATILIM BANKASI A.Ş.	2019	2020	2021
DÖNEM NET KARI	44.979	80.597	143.113
TOPLAM AKTİF	9.282.271	20.390.000	38.759.900
ÖZKAYNAK	73.731	207.367	1.728.423
TOPLANAN FONLAR (TOPLAM)	5.952.676	11.677.400	26.793.349
KULLANDIRILAN FONLAR	5.730.333	13.599.033	21.907.324
PERSONEL SAYISI	382	814	1.106
ŞUBE SAYISI	11	50	73

Türkiye Emlak Katılım bankası, kamu sermayeli Katılım bankasıdır. Katılım bankası olarak faaliyetlerini sürdürebilmek için faaliyet iznini 2019 yılında tekrar almıştır. Tablo 6’da görüldüğü üzere faaliyete başladığı 2019 yılındaki verilerine bakıldığında ve sonraki yıllardaki verileriyle karşılaştırıldığında dönem net karı, toplam aktif, özkaynak, toplanan fonlar, kullandırılan fonlar, personel sayısı ve şube sayısında artış olduğu görülmektedir.

Tablo 7: Vakıf Katılım Bankası A.Ş. Finansal Verileri

VAKIF KATILIM BANKASI A.Ş.	2019	2020	2021
DÖNEM NET KARI	324.887	666.866	1.239.361
TOPLAM AKTİF	30.348.784	53.157.628	100.757.086
ÖZKAYNAK	1.960.693	4.798.566	8.619.719
TOPLANAN FONLAR (TOPLAM)	22.953.215	39.556.471	73.625.445
KULLANDIRILAN FONLAR	18.770.501	29.423.793	57.043.679
PERSONEL SAYISI	1.322	1.642	1.880
ŞUBE SAYISI	104	116	130

Vakıf Katılım bankası, kamu sermayeli Katılım bankasıdır. Tablo 7’de 2019, 2020 ve 2021 yılında ki verilerine bakıldığında baz alınan tüm finansal kalemlerinde artış olduğu görülmektedir.

Tablo 8: Ziraat Katılım Bankası A.Ş. Finansal Verileri

ZİRAAT KATILIM BANKASI A.Ş.	2019	2020	2021
DÖNEM NET KARI	516.735	638.562	558.689
TOPLAM AKTİF	36.392.174	60.186.996	98.312.592
ÖZKAYNAK	3.166.828	3.734.273	4.321.735
TOPLANAN FONLAR (TOPLAM)	25.457.245	46.386.150	77.933.897
KULLANDIRILAN FONLAR	29.565.030	43.359.636	68.134.816
PERSONEL SAYISI	1.133	1.261	1.529
ŞUBE SAYISI	93	105	121

Ziraat Katılım bankası, kamu sermayeli Katılım bankasıdır. Tablo 8’de bankanın finansal kalemleri incelendiğinde dönem net karı hariç diğer tüm kalemlerde artış olduğu görülmektedir. Dönem net karı 2020 yılında 2019 yılına göre artış göstermiş ancak 2021 yılında 2020 yılına göre düşüş göstermiştir.

4. LİTERATÜR

Bolat ve Akardeniz (2020), 2015-2019 yılları arasında Katılım bankalarının etkinlik analizinde veri zarflama analiz yöntemini kullanılmıştır. Analizde girdi değişkenleri olarak toplanan fonlar ve toplam aktifler, çıktı değişkenleri olarak ise kullandırılan fonlar ve net kar seçilmiştir. Analizde seçilen Katılım bankalarının ölçeğe göre değişken getiri altında çıktı odaklı (BCC) etkinlik ölçümü yapılmıştır. Analizde sadece Kuveyt Türk Katılım bankası incelenen yılların hepsinde etkin olmuştur. En az etkinlik gösteren banka ise Albaraka Türk Katılım bankasının olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Karaca, Ekşi, Necati (2019), çalışmalarında Türkiye’deki Katılım bankalarının 2009-2016 yılları arasındaki verileri baz alınarak veri zarflama analizi yöntemi ile etkinlikleri ölçmüşlerdir. Çalışmada girdi değişkenleri olarak toplanan fonlar, kar payı gideri kullanılmış olup çıktı değişkenleri olarak ise kullanılan fonlar, kar payı geliri ve net

kar kullanılmıştır. Analizde CCR ve BCC modelleri çıktı odaklı olarak incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda Katılım bankaları içerisinde tüm yıllarda etkin olan banka Kuveyt Türk Katılım bankası olmuştur.

Dr. Özgür (2008), tarafından yapılan çalışmada 2001-2005 yılları arasında Katılım bankalarının etkinlik ölçümü için Veri Zarflama Analizi yöntemini kullanmıştır. Baz alınan yıllarda etkinliği en yüksek olan banka Albaraka Türk Katılım bankası olmuştur.

Kaya (2010), tarafından yapılan çalışmada 2003-2008 yıllarını ele alarak Veri Zarflama Analizi yöntemi ile Katılım bankalarının etkinliğini ölçmüştür. Veri zarflama analizi etkinlik ölçümü için DEAP Versiyon 2.1 programı kullanılmıştır. Şube sayısı, personel sayısı, mevduat toplamı/toplanan fonlar, özkaynaklar girdi değişkeni olarak kullanmış, kredi toplamı/kullandırılan fonlar ve net dönem k/ zararı kullanmıştır. Etkinlik değerleri hesaplanırken ölçeğe göre sabit getiri (CRS) ve ölçeğe göre değişken getiri (VRS) yöntemi ile ayrı ayrı ölçülmüştür. Çalışma sonucunda Albaraka Türk Katılım bankasının diğer bankalar içerisinde en etkin banka olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Özüdoğru (2018), tarafından yapılan çalışmada Türkiye'deki Katılım bankalarının 2014-2017 yıllarını ele alan verileri baz alınarak Veri Zarflama Analizi yöntemi ile etkinlik ölçümü yapmıştır. Veri Zarflama Analizinin temel modelleri olan CCR, BCC ve Ölçek (CCR/BCC) yöntemleri kullanılmıştır. Analiz sonucunda 2015 yılında Türkiye Finans Katılım bankası ve Albaraka Türk Katılım bankası, 2016 yılında Kuveyt Türk Katılım bankası, 2017 yılında ise Ziraat Katılım bankası ve Kuveyt Türk Katılım Katılım bankalarının etkin olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Sarı (2019), tarafından yapılan çalışmada 2010-2017 yılları arasında Türkiye'deki 5 Katılım bankasının Veri Zarflama Analizi yöntemi kullanılarak performans değerlendirilmesi yapmıştır. Analizin sonucunda Albaraka Türk Katılım bankası en etkin olan banka olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Şekeroğlu ve Kayhan (2018), Türkiye'de faaliyet gösteren Katılım bankalarının 2016 ve 2017 yılsonu verileri kullanılarak Veri Zarflama Analizi yöntemi ile etkinlik ölçümü yapılmışlardır. Şube sayısı ve personel sayısı girdi değişkenleri olarak ele alınmış olup net kar çıktı değişkeni olarak ele alınmıştır. CCR ve BCC yöntem girdi yönlü olarak analiz edilmiştir. Analiz sonucunda bankaların etkinlik düzeyine ulaşabilmeleri için şube sayılarının ve personel sayılarının azaltılması veya net karlarını artıracak çalışmalar yapmaları gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Eke Ve Sevinç (2021), çalışmalarında 2016-2020 dönemi çeyreklik verileriyle Türkiye’de faaliyet gösteren kamu ve özel Katılım bankalarının Veri Zarflama Analizi yöntemi ile etkinlik ölçümü yapmışlardır. Personel sayısı, şube sayısı, toplam aktif girdi değişkenleri olarak, kullandırılan fonlar ve kar payı ise çıktı değişkenleri olarak kullanılmıştır. Yapılan analizde girdi ve çıktı odaklı CRS ve VRS modelleriyle hesaplamalar yapılmıştır. Ele alınan yılların tümünde Kuveyt Türk Katılım bankasının en etkin banka olduğu ve özel sermayeli Katılım bankalarının kamu sermayeli Katılım bankalarından daha etkin olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VERİ ZARFLAMA ANALİZİ VE UYGULANMASI

1. VERİ ZARFLAMA ANALİZİNİN TANIMI

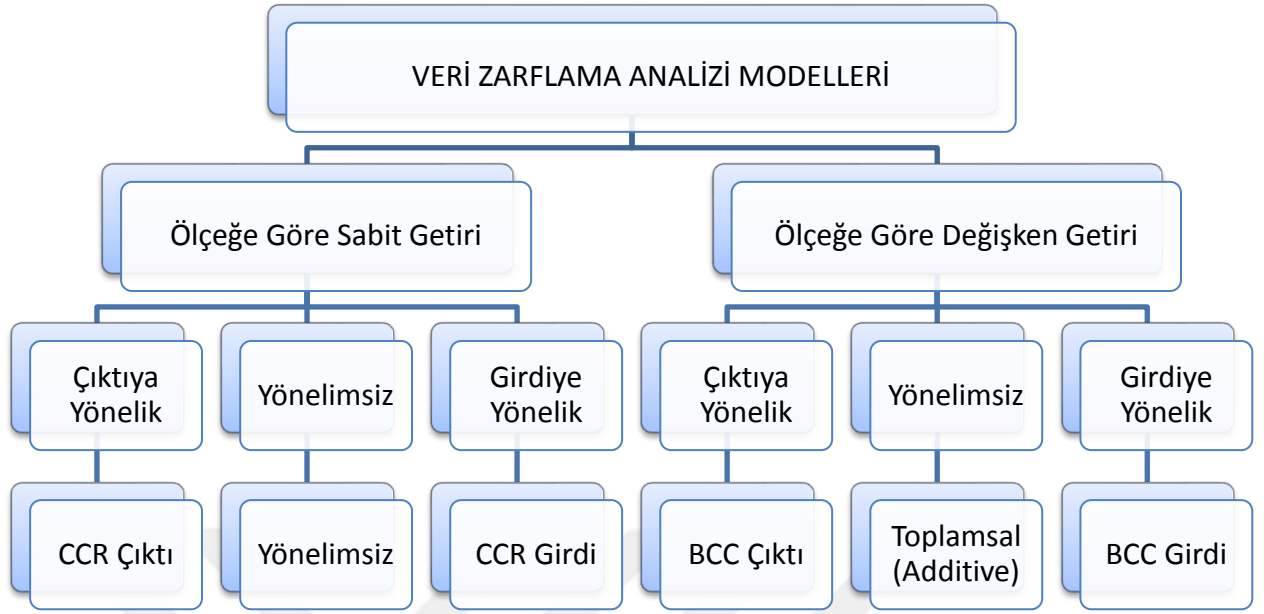
Veri zarflama analizi, çok fazla sayıda girdi ve çıktıya sahip karar birimlerindeki girdilerin ve çıktıların objektif olarak etkinlik ölçümü için kullanılan doğrusal programlama prensiplerine dayanan bir yöntemdir. Veri zarflama analizinin esasında birbirine benzer karar verme birimleri içinde incelenen girdilerin ve çıktıların baz alınarak göreceli teknik etkinliklerinin incelenmesi yer alır (Öztürk ; 2007: 28-29).

Veri zarflama analizi çok fazla girdi ve çıktının bulunduğu durumlarda karşılaştırma yapmayı kolaylaştıran ve hangi kararın daha etkin olduğunun bulunmasına olanak tanıyan doğrusal programlama tabanlı bir yöntemdir (Karataş,2014:9). Veri zarflama analizi aynı sektörde yer alan firmaların girdi ve çıktı değerlerini baz alarak göreceli etkinliklerini ve verimliliklerini ölçmek için kullanılan matematiksel programlama tekniğidir (Bay, 2009:10).

Veri zarflama analizi farklı ölçü birimlerine sahip çok sayıda girdi ve çıktının karşılaştırılmasını kolaylaştırmak ve karar birimlerinin performanslarını ölçmeyi sağlayan doğrusal programlama tabanlı bir yöntemdir. Veri zarflama analizi birden çok işletmenin verimliliğini ve etkinliği ölçmek için kullanıldığından mevcuttaki kıyaslama yöntemleri arasında güçlü bir yöntemdir. Bu sebeple veri zarflama analizinin kullanımı her geçen gün artmaktadır. Veri zarflama analizi etkinlik sınırı ortaya koyar. Etkinlik sınırı, karşılaştırılabilir performans ölçütlerine sahip birimlerinin verilen girdi düzeyleri için en iyi çıktının sunulması ile ortaya çıkar. Etkinlik değeri 1 'e eşit ise gözlem etkin sayılır. Etkinlik değeri 1 'den küçük ise gözlem etkin değildir (Eroğlu, 2007: 5-7)

2. VERİ ZARFLAMA ANALİZİ MODELLERİ

CCR (Charnes, Cooper, Rhodes) ve BCC (Banker, Charnes ve Cooper) veri zarflama analizinin temel modelleridir (Kale, 2009: 66). CCR model, ölçeğe göre sabit getiri (CRS) varsayımını benimserken, BCC model ise ölçeğe göre değişken getiri (VRS) modelini benimsemektedir (Eroğlu, 2007; 46).

Şekil 4: Temel Veri Zarflama Analiz Modelleri

Kaynak: Charnes, Cooper ve Lewin, 2000; Akt.:Bozdan, 2009: 29)

2.1. CCR Model (Ölçeğe Göre Sabit Getiri)

Charnes, Cooper ve Rhodes tarafından önerilen bu model veri zarflama analizinin ortaya çıkan ilk modelidir. Bu model ölçeğe göre sabit getiri varsayımı ile teknik etkinliği ölçmektedir (Karataş, 2014: 18).

2.1.1. Girdi Odaklı CCR Zarflama Modeli

Bu model ile ele alınan karar birimlerinin hangi girdi ve çıktı değerlerinin ne düzeyde kullanılmadığını görmek mümkündür. Matematiksel ifadesi (1) ' deki gibidir (Depren, 2008 : 33-34).

$$E_k = \text{Min } a - \varepsilon \left(\sum_{i=1}^m s_i^- \right) - \varepsilon \left(\sum_{r=1}^p s_r^+ \right)$$

$$\left(\sum_{j=1}^n X_{ij} \lambda_j + s_i^- - a X_{ik} \right) = 0$$

$$\left(\sum_{j=1}^n Y_{rj} \lambda_j - s_i^+ - Y_{rk} \right) = 0$$

(1)

$$\lambda_j \geq 0$$

$$s_i^- \geq 0$$

$$s_i^+ \geq 0$$

$$j = 1, \dots, n$$

$$r = 1, \dots, p$$

$$i = 1, \dots, m$$

a : Göreli etkinliği ölçülen k karar biriminin girdilerinin hangi oranda azaltılacağını gösteren büzülme katsayısı,

Y_{rk} : k karar birimi tarafından üretilen r 'inci çıktı,

X_{ik} : k karar birimi tarafından kullanılan i 'inci girdi,

Y_{rj} : j 'inci karar birimi tarafından üretilen r 'inci çıktı,

X_{ij} : j 'inci karar birimi tarafından kullanılan i 'inci girdi,

λ_j : j 'inci karar biriminin aldığı yoğunluk değeri,

s_i^- : k karar biriminin i 'inci değerine ait atıl değer,

s_r^+ : k karar biriminin r 'inci değerine ait atıl değer,

ε : Pozitif çok küçük bir sayı

2.1.2. Çıktı Odaklı CCR Zarflama Modeli

Matematiksel ifadesi (2) ' deki gibidir (Depren, 2008 : 36-37).

$$E_k = \text{Max } \beta + \varepsilon \left(\sum_{i=1}^m s_i^- \right) - \varepsilon \left(\sum_{r=1}^p s_r^+ \right)$$

$$\left(\sum_{j=1}^n X_{ij} \lambda_j + s_i^- - X_{ik} \right) = 0$$

$$\left(\sum_{j=1}^n Y_{rj} \lambda_j - s_i^+ - \beta Y_{rk} \right) = 0$$

$$\lambda_j \geq 0 \quad (2)$$

$$s_i^- \geq 0$$

$$s_i^+ \geq 0$$

$$j = 1, \dots, n$$

$$r = 1, \dots, p$$

$$i = 1, \dots, m$$

β : Göreli etkinliği ölçülen k karar biriminin çıktılarının hangi oranda artırılabilirliğini gösteren genişleme katsayısı,

Y_{rk} : k karar birimi tarafından üretilen r'inci çıktı,

X_{ik} : k karar birimi tarafından kullanılan i'inci girdi,

Y_{rj} : j'inci karar birimi tarafından üretilen r'inci çıktı,

X_{ij} : j'inci karar birimi tarafından kullanılan i'inci girdi,

λ_j : j'inci karar biriminin aldığı yoğunluk değeri,

s_i^- : k karar biriminin i'inci değerine ait atıl değer,

s_r^+ : k karar biriminin r'inci değerine ait atıl değer,

ε : Pozitif çok küçük bir sayı

2.2. BCC Model (Ölçeğe Göre Değişken Getiri)

Banker, Charnes ve Cooper tarafından ortaya çıkarılan bu modelde ölçeğe göre değişken getiri varsayımı ile etkinlik hesaplaması yapmaktadır. Bu model ölçeğe göre değişken getiri varsayımı ile saf teknik etkinliği ölçülmektedir (Karataş, 2014: 18).

2.2.1. Girdi Odaklı BCC Zarflama Modeli

Girdi odaklı BCC zarflama modelinin matematiksel ifadesi (3) ‘ deki gibidir (Depren, 2008 : 40-41).

$$E_k = \text{Max} \left(\sum_{r=1}^p u_r Y_{rk} \right) - u_0$$

$$\left(\sum_{i=1}^m v_i X_{ik} \right) = 1$$

$$\left(\sum_{r=1}^p u_r Y_{rj} \right) - \left(\sum_{i=1}^m v_i X_{ij} \right) - u_0 \leq 0$$

$$u_r \geq \varepsilon$$

$$v_i \geq \varepsilon$$

$$j = 1, \dots, n$$

$$r = 1, \dots, p$$

$$i = 1, \dots, m$$

$$u_0 : \text{kısıtsız}$$

(3)

u_r : k karar birimi tarafından r’inci çıktıya verilen ağırlık,

v_i : k karar birimi tarafından r’inci girdiye verilen ağırlık,

Y_{rk} : k karar birimi tarafından üretilen r’inci çıktı,

X_{ik} : k karar birimi tarafından kullanılan i’inci girdi,

Y_{rj} : j’inci karar birimi tarafından üretilen r’inci çıktı,

X_{ij} : j’inci karar birimi tarafından kullanılan i’inci girdi,

ε : Pozitif çok küçük bir sayı

u_0 : Ölçeğe göre getirinin yönünü belirleyen değişken olarak tanımlanmaktadır.

2.2.2. Çıktı Odaklı BCC Zarflama Modeli

Çıktı odaklı BCC zarflama modeli matematiksel ifadesi (3) ‘ deki gibidir (Depren, 2008 : 42-43).

$$E_k = \text{Min} \left(\sum_{i=1}^m v_i X_{ik} \right) - \rho_0$$

$$\left(\sum_{r=1}^p u_r Y_{rk} \right) = 1$$

$$\left(\sum_{r=1}^p u_r Y_{rj} \right) - \left(\sum_{i=1}^m v_i X_{ij} \right) + \rho_0 \leq 0$$

$$u_r \geq \varepsilon$$

$$v_i \geq \varepsilon$$

$$j = 1, \dots, n$$

$$r = 1, \dots, p$$

$$i = 1, \dots, m$$

$$\rho_0 : \text{kısıtsız}$$

(4)

u_r : k karar birimi tarafından r’inci çıktıya verilen ağırlık,

v_i : k karar birimi tarafından r’inci girdiye verilen ağırlık,

Y_{rk} : k karar birimi tarafından üretilen r’inci çıktı,

X_{ik} : k karar birimi tarafından kullanılan i’inci girdi,

Y_{rj} : j’inci karar birimi tarafından üretilen r’inci çıktı,

X_{ij} : j’inci karar birimi tarafından kullanılan i’inci girdi,

ε : Pozitif çok küçük bir sayı

ρ_0 : Ölçeğe göre getirinin yönünü belirleyen değişken olarak tanımlanmaktadır.

3.TÜRKİYE’DE FAALİYET GÖSTEREN KAMU VE ÖZEL KATILIM BANKALARININ ETKİNLİK ÖLÇÜMÜNDE VERİ ZARFLAMA ANALİZİNİN UYGULANMASI

3.1. Araştırmanın Amacı

Yapılan bu çalışma ile Türkiye’de faaliyet gösteren özel ve kamu Katılım bankalarının 2019, 2020 ve 2021 yıllarındaki finansal verileri baz alınarak çeşitli finansal ölçütleri kullanılarak Katılım bankalarının etkinliğinin ölçülmesi ve en etkin bankaların belirlenmesi amaçlanmıştır.

3.2. Araştırmanın Kapsamı ve Veri Seti

Türkiye’de faaliyet gösteren Albaraka Türk, Kuveyt Türk, Türkiye Emlak, Türkiye Finans, Vakıf Katılım ve Ziraat Katılım bankalarının 2019, 2020 ve 2021 yıl sonu verileri baz alınarak veri zarflama analizi yapılmıştır.

Bolat ve Akardeniz (2020), yaptıkları analizde girdi değişkenleri olarak toplanan fonlar ve toplam aktifleri, çıktı değişkenleri olarak kullandırılan fonlar ve net kar seçmişlerdir. Kaya (2010), yaptığı analizde girdi değişkenleri olarak şube sayısı, personel sayısı, mevduat toplamı/toplanan fonlar ve özkaynaklar, çıktı değişkenleri olarak ise kredi toplamı/kullandırılan fonlar ve dönem net karı/zararını kullanmıştır. Şekeroğlu ve Kayhan (2018), tarafından şube sayısı ve personel sayısı girdi değişkenleri olarak, net kar ise çıktı değişkeni olarak ele alınmıştır. Eke Ve Sevinç (2021), personel sayısı, şube sayısı, toplam aktif girdi değişkenleri olarak, kullandırılan fonlar ve kar payı ise çıktı değişkenleri olarak kullanılmıştır. Bu çalışmada kullanılan değişkenler literatür araştırması yapılarak en sık kullanılan girdi ve çıktı değişkenlerine göre belirlenmiştir.

Tablo 9: Uygulamada Kullanılan Değişkenler

GİRDİ DEĞİŞKENLERİ	ÇIKTI DEĞİŞKENLERİ
TOPLAM AKTİF	
ÖZKAYNAK	NET KAR
TOPLANAN FONLAR	KULLANDIRILAN FONLAR
PERSONEL SAYISI	
ŞUBE SAYISI	

Kullanılan girdi ve çıktı değişkenleri tablo 9’da gösterilmiştir. Uygulamada toplam aktif, özkaynak, toplanan fonlar, personel sayısı ve şube sayısı olmak üzere 5 girdi değişkeni, net kar, kullandırılan fonlar olmak üzere 2 çıktı değişkeni kullanılmıştır.

3.3. Araştırmanın Yöntemi

Katılım bankalarına ait finansal veriler ile DEAP Version 2.1 programı kullanılmış olup Veri Zarflama Analizi yapılmıştır.

Tablo 10: Uygulamada Kullanılan 2019 Yılına Ait Değişkenler

2019 Aralık (Milyon TL)	GİRDİLER					ÇIKTILAR	
	Toplam Aktif	Özkaynak	Toplanan Fonlar	Personel Sayısı	Şube Sayısı	Net Kar	Kullandırılan Fonlar
Albaraka Türk	51.392.368	3.821.929	39.769.408	3.791	230	63.429	30.880.921
Kuveyt Türk	104.439.345	6.821.290	85.494.387	5.955	431	1.109.838	57.925.969
Türkiye Emlak	9.282.271	73.731	5.952.676	382	11	44.979	5.730.333
Türkiye Finans	52.427.410	4.827.079	39.974.514	3.491	310	378.174	33.272.689
Vakıf Katılım	30.348.784	1.960.693	22.953.215	1.322	104	324.887	18.770.501
Ziraat Katılım	36.392.174	3.166.828	25.457.245	1.133	93	516.735	29.565.030

Tablo 10’da uygulamada kullanılacak 2019 yılsonu girdi ve çıktı değişkenleri yer almaktadır.

Tablo 11: Uygulamada Kullanılan 2020 Yılına Ait Değişkenler

2020 Aralık (Milyon TL)	GİRDİLER					ÇIKTILAR	
	Toplam Aktif	Özkaynak	Toplanan Fonlar	Personel Sayısı	Şube Sayısı	Net Kar	Kullandırılan Fonlar
Albaraka Türk	69.315.799	4.044.227	51.613.124	3.390	229	254.737	42.415.955
Kuveyt Türk	152.290.315	7.995.097	122.172.984	6.000	435	1.400.281	79.054.048
Türkiye Emlak	20.390.000	207.367	11.667.400	814	50	80.597	13.599.033
Türkiye Finans	81.370.822	5.495.302	57.390.586	3.731	319	675.677	47.739.939
Vakıf Katılım	53.157.628	4.798.566	39.556.471	1.642	116	666.866	29.423.793
Ziraat Katılım	61.186.996	3.734.273	46.386.150	1.261	105	638.562	43.359.636

Tablo 11’de uygulamada kullanılacak 2020 yılsonu girdi ve çıktı değişkenleri yer almaktadır.

Tablo 12: Uygulamada Kullanılan 2021 Yılına Ait Değişkenler

2021 Aralık (Milyon TL)	GİRDİLER					ÇIKTILAR	
	Toplam Aktif	Özkaynak	Toplanan Fonlar	Personel Sayısı	Şube Sayısı	Net Kar	Kullandırıl n Fonlar
Albaraka Türk	108.955.123	4.626.853	91.236.649	2.918	231	104.403	60.125.452
Kuveyt Türk	254.068.260	10.456.853	212.105.389	6.133	442	2.501.727	123.366.526
Türkiye Emlak	38.759.900	1.728.423	26.793.349	1.106	73	143.113	21.907.324
Türkiye Finans	115.643.263	6.556.794	84.477.543	3.566	316	921.048	61.691.866
Vakıf Katılım	100.757.086	8.619.719	73.625.445	1.880	130	1.239.361	57.043.679
Ziraat Katılım	98.312.592	4.321.735	77.933.897	1.529	121	558.689	68.134.816

Tablo 12’de uygulamada kullanılacak 2021 yılsonu girdi ve çıktı değişkenleri yer almaktadır.

Uygulamada kullanılan veriler Türkiye Katılım Bankaları Birliğinden (<https://www.tkbb.org.tr/>) alınmıştır.

3.4. Araştırmanın Sonuçları

Yapılan analiz sonucunda ulaşılan değerler, araştırmada kullanılan bankalar arasındaki göreceli etkinlik sonucunu göstermektedir. Etkinlik değeri “1” olan bankalar en yüksek etkinliğe sahip olan bankalardır. Etkinlik değeri “0” ile “1” arasında olan bankalar ise etkinlik değeri düşük olan bankaları ifade etmektedir (Gök, 2010: 69)

Tablo 13: 2019 Girdi Odaklı Etkinlik Durumu

2019 VRS-CRS-ÖLÇEK (GİRDİ ODAKLI)	ETKİNLİK ÖZETİ			ETKİNLİK DURUMU	
FİRMALAR	CRSTE	VRSTE	ÖLÇEK (CRS/VRS)	CRS ETKİNLİK	VRS ETKİNLİK
Albaraka Türk	0.769	0.872	0.882	Etkin Değil	Etkin Değil
Kuveyt Türk	0.914	1.000	0.914	Etkin Değil	Etkin
Türkiye Emlak	1.000	1.000	1.000	Etkin	Etkin
Türkiye Finans	0.781	0.864	0.904	Etkin Değil	Etkin Değil
Vakıf Katılım	0.927	0.960	0.965	Etkin Değil	Etkin Değil
Ziraat Katılım	1.000	1.000	1.000	Etkin	Etkin

Tablo 13’de 2019 yılına ait kullanılan veriler girdi odaklı etkinlik durumu analiz edildiğinde CRS girdi odaklı yöntemle göre Türkiye Emlak Katılım bankası ve Ziraat Katılım bankası etkindir. VRS girdi odaklı yöntemle göre ise Kuveyt Türk Katılım bankası, Türkiye Emlak Katılım bankası ve Ziraat Katılım bankası etkindir. Bu bankalar daha az girdi ile daha çok çıktı elde etmişlerdir.

Tablo 14: 2019 Çıktı Odaklı Etkinlik Durumu

2019 VRS-CRS- ÖLÇEK (ÇIKTI ODAKLI)	ETKİNLİK ÖZETİ			ETKİNLİK DURUMU	
FİRMALAR	CRSTE	VRSTE	ÖLÇEK (CRS/VRS)	CRS ETKİNLİK	VRS ETKİNLİK
Albaraka Türk	0.769	0.891	0.863	Etkin Değil	Etkin Değil
Kuveyt Türk	0.914	1.000	0.914	Etkin Değil	Etkin
Türkiye Emlak	1.000	1.000	1.000	Etkin	Etkin
Türkiye Finans	0.781	0.918	0.851	Etkin Değil	Etkin Değil
Vakıf Katılım	0.927	0.964	0.962	Etkin Değil	Etkin Değil
Ziraat Katılım	1.000	1.000	1.000	Etkin	Etkin

Tablo 14’de 2019 yılına ait kullanılan veriler çıktı odaklı etkinlik durumu analiz edildiğinde CRS çıktı odaklı yöntemle göre Türkiye Emlak Katılım bankası ve Ziraat Katılım bankası etkindir. VRS çıktı odaklı yöntemle göre ise Kuveyt Türk Katılım bankası, Türkiye Emlak Katılım bankası ve Ziraat Katılım bankası etkindir.

Genel olarak Tablo 13 ve Tablo 14 değerlendirildiğinde 2019 yılında ele alınan girdiler ve çıktılar itibarıyla yapılan etkinlik analizlerinde her iki yöntemle göre de etkin olan Katılım bankaları; Türkiye Emlak Katılım bankası ve Ziraat Katılım bankası olmuştur. Kuveyt Türk Katılım bankası ise ölçekleri farklı olan birimler için yapılan yöntemde (VRS) etkin çıkmıştır. Diğer bankalardan Vakıf Katılım etkinlik sınırına yaklaşmış fakat etkin değil grubunda yer almıştır. Türkiye Finans ve Albaraka Türk Katılım bankaları ise her iki yöntemle göre de (<1) etkin olmayan bankalardır.

Veri Zarflama Analizinde etkin olmayan birimler için kıyaslama örneği oluşturulabilmektedir. Oluşan kıyaslama örneği ile bankalar en az girdi ile en çok çıktıyı üretmek veya sabit girdi düzeyiyle en çok çıktıyı elde edebilmek için yani etkin olabilmek

için hangi bankaların politikalarını ve uygulamalarını örnek alabilecekleri hususunda bilgi sahibi olabilmektedirler. Kıyaslama örneğinde bankalar numaralandırılmıştır. 1- Albaraka Türk, 2- Kuveyt Türk, 3- Türkiye Emlak, 4- Türkiye Finans, 5- Vakıf Katılım, 6- Ziraat Katılım bankasını ifade etmektedir.

Tablo 15: 2019 CRS Girdi Odaklı Kıyaslama Tablosu

2019- CRS (GİRDİ ODAKLI)		
BANKALAR	KIYASLAMA TABLOSU	
1. Albaraka Türk	6	3
2. Kuveyt Türk	6	3
3. Türkiye Emlak	3	
4. Türkiye Finans	6	
5. Vakıf Katılım	6	3
6.Ziraat Katılım	6	

Tablo 16: 2019 CRS Çıktı Odaklı Kıyaslama Tablosu

2019- CRS (ÇIKTI ODAKLI)		
BANKALAR	KIYASLAMA TABLOSU	
1. Albaraka Türk	6	3
2. Kuveyt Türk	3	6
3. Türkiye Emlak	3	
4. Türkiye Finans	6	
5. Vakıf Katılım	3	6
6.Ziraat Katılım	6	

Tablo 15 ve Tablo 16 kıyaslama tabloları incelendiğinde 2019 CRS veri zarflama analiz yöntemine göre yapılan girdi odaklı ve çıktı odaklı etkinlik analizlerinde bankalar etkinliklerini artırabilmek için Emlak Katılım bankası ve Ziraat Katılım bankasının uygulamalarını örnek alabilirler.

Tablo 17: 2019 VRS Girdi Odaklı Kıyaslama Tablosu

2019- VRS (GİRDİ ODAKLI)			
BANKALAR	KIYASLAMA TABLOSU		
1. Albaraka Türk	2	3	6
2. Kuveyt Türk	2		
3. Türkiye Emlak	3		
4. Türkiye Finans	2	6	
5. Vakıf Katılım	2	6	3
6.Ziraat Katılım	6		

Tablo 18: 2019 VRS Çıktı Odaklı Kıyaslama Tablosu

2019- VRS (ÇIKTI ODAKLI)			
BANKALAR	KIYASLAMA TABLOSU		
1. Albaraka Türk	6	3	2
2. Kuveyt Türk	2		
3. Türkiye Emlak	3		
4. Türkiye Finans	6	2	
5. Vakıf Katılım	3	6	2
6.Ziraat Katılım	6		

Tablo 17 ve Tablo 18 incelendiğinde 2019 VRS veri zarflama analiz yöntemine göre yapılan girdi odaklı ve çıktı odaklı etkinlik analizlerinde bankalar etkinliklerini artırabilmek için Türkiye Emlak Katılım bankası, Ziraat Katılım bankası ve Kuveyt Türk Katılım bankasının uygulamalarını örnek alabilirler.

Sonuçlar dikkate alındığında etkin olmayan birimler Türkiye Emlak Katılım bankasının ve Ziraat Katılım bankasının politikalarını örnek alabilirler. Girdiler ve çıktılar incelendiğinde etkin bankalar üretilen çıktı düzeyini diğer etkin olmayan karar birimlerine

göre daha az girdi ile üretmekte veya aynı düzeyde girdi ile daha fazla çıktı üretebilme yeteneğine sahip olan bankalar olmaktadır.

Çalışma kapsamında ele alınan girdi ve çıktı düzeyleri de bir ön bilgi olarak sonuçlarla örtüşmektedir.

Tablo 19: 2020 Girdi Odaklı Etkinlik Durumu

2020 VRS-CRS- ÖLÇEK (GİRDİ ODAKLI)	ETKİNLİK ÖZETİ			ETKİNLİK DURUMU	
FİRMALAR	CRSTE	VRSTE	ÖLÇEK (CRS/VRS)	CRS ETKİNLİK	VRS ETKİNLİK
Albaraka Türk	0.867	0.896	0.968	Etkin Değil	Etkin Değil
Kuveyt Türk	0.984	1.000	0.984	Etkin Değil	Etkin
Türkiye Emlak	1.000	1.000	1.000	Etkin	Etkin
Türkiye Finans	0.878	0.970	0.905	Etkin Değil	Etkin Değil
Vakıf Katılım	1.000	1.000	1.000	Etkin	Etkin
Ziraat Katılım	1.000	1.000	1.000	Etkin	Etkin

Tablo 19’da 2020 yılına ait kullanılan veriler ile girdi odaklı etkinlik durumu analiz edildiğinde CRS yönetime göre Vakıf Katılım, Türkiye Emlak Katılım ve Ziraat Katılım bankası etkindir. VRS yönetime göre ise Türkiye Emlak, Kuveyt Türk, Vakıf Katılım ve Ziraat Katılım bankası etkindir.

Tablo 20: 2020 Çıktı Odaklı Etkinlik Durumu

2020 VRS-CRS- ÖLÇEK (ÇIKTI ODAKLI)	ETKİNLİK ÖZETİ			ETKİNLİK DURUMU	
FİRMALAR	CRSTE	VRSTE	ÖLÇEK (CRS/VRS)	CRS ETKİNLİK	VRS ETKİNLİK
Albaraka Türk	0.867	0.926	0.937	Etkin Değil	Etkin Değil
Kuveyt Türk	0.984	1.000	0.984	Etkin Değil	Etkin
Türkiye Emlak	1.000	1.000	1.000	Etkin	Etkin
Türkiye Finans	0.878	0.983	0.893	Etkin Değil	Etkin Değil
Vakıf Katılım	1.000	1.000	1.000	Etkin	Etkin
Ziraat Katılım	1.000	1.000	1.000	Etkin	Etkin

Tablo 20’de 2020 yılına ait kullanılan veriler ile çıktı odaklı etkinlik durumu analiz edildiğinde CRS yönetime göre Türkiye Emlak, Ziraat Katılım ve Vakıf Katılım bankası etkindir. VRS yönetime göre ise Türkiye Emlak, Kuveyt Türk, Vakıf Katılım ve Ziraat Katılım bankası etkindir.

Genel olarak 2020 yılında ele alınan girdiler ve çıktılar incelendiğinde yapılan etkinlik analizlerinde her iki yönetime göre de etkin olan Katılım bankaları; Vakıf Katılım Türkiye Emlak ve Ziraat Katılım bankası olmuştur. Kuveyt Türk Katılım bankası ise ölçekleri farklı olan birimler için yapılan yöntemde etkin çıkmıştır. Albaraka Türk Katılım ve Türkiye Finans Katılım bankaları ise her iki yönetime göre de etkin olmayan bankalardır.

Tablo 21: 2020 CRS Girdi Odaklı Kıyaslama Tablosu

2020- CRS (GİRDİ ODAKLI)		
BANKALAR	KIYASLAMA TABLOSU	
1. Albaraka Türk	6	3
2. Kuveyt Türk	6	3
3. Türkiye Emlak	3	
4. Türkiye Finans	3	6
5. Vakıf Katılım	5	
6.Ziraat Katılım	6	

Tablo 22: 2020 CRS Çıktı Odaklı Kıyaslama Tablosu

2020- CRS ÇIKTI ODAKLI		
BANKALAR	KIYASLAMA TABLOSU	
1. Albaraka Türk	3	6
2. Kuveyt Türk	3	6
3. Türkiye Emlak	3	
4. Türkiye Finans	3	6
5. Vakıf Katılım	5	
6.Ziraat Katılım	6	

Tablo 21 ve Tablo 22 kıyaslama tablolarına göre 2020 CRS veri zarflama analiz yöntemine göre yapılan girdi odaklı ve çıktı odaklı etkinlik analizlerinde bankalar etkinliklerini artırabilmek için Emlak Katılım bankası ve Ziraat Katılım bankasının uygulamalarını örnek alabilirler.

Tablo 23: 2020 VRS Girdi Odaklı Kıyaslama Tablosu

2020- VRS (GİRDİ ODAKLI)		
BANKALAR	KIYASLAMA TABLOSU	
1. Albaraka Türk	3	6
2. Kuveyt Türk	2	
3. Türkiye Emlak	3	
4. Türkiye Finans	2	6
5. Vakıf Katılım	5	
6.Ziraat Katılım	6	

Tablo 24: 2020 VRS Çıktı Odaklı Kıyaslama Tablosu

2020- VRS (ÇIKTI ODAKLI)		
BANKALAR	KIYASLAMA TABLOSU	
1. Albaraka Türk	6	2
2. Kuveyt Türk	2	
3. Türkiye Emlak	3	
4. Türkiye Finans	6	2
5. Vakıf Katılım	5	
6.Ziraat Katılım	6	

Tablo 23 ve Tablo 24 verilerine göre 2020 VRS veri zarflama analiz yöntemine göre yapılan girdi odaklı ve çıktı odaklı etkinlik analizlerinde bankalar etkinliklerini artırabilmek için Kuveyt Türk Katılım bankası, Türkiye Emlak Katılım bankası ve Ziraat Katılım bankasının uygulamalarını örnek alabilirler.

Veri Zarflama Analizinde etkin olmayan birimler için kıyaslama örneği oluşturulabilmektedir. Sonuçlar dikkate alındığında etkin olmayan birimler Türkiye Emlak Katılım bankasının ve ziraat Katılım bankasının politikalarını örnek alabilirler. Girdiler ve

çıktılar incelendiğinde etkin bankalar üretilen çıktı düzeyini diğer etkin olmayan karar birimlerine göre daha az girdi ile üretmekte veyahut aynı düzeyde girdi ile daha fazla çıktı üretebilme yeteneğine sahip olan bankalar olmaktadır.

Çalışma kapsamında ele alınan girdi ve çıktı düzeyleri de bir ön bilgi olarak sonuçlarla örtüşmektedir.

Tablo 25: 2021 Girdi Odaklı Etkinlik Durumu

2021 VRS-CRS- ÖLÇEK (GİRDİ ODAKLI)	ETKİNLİK ÖZETİ			ETKİNLİK DURUMU	
FİRMALAR	CRSTE	VRSTE	ÖLÇEK (CRS/VRS)	CRS ETKİNLİK	VRS ETKİNLİK
Albaraka Türk	0.824	0.837	0.985	Etkin Değil	Etkin Değil
Kuveyt Türk	1.000	1.000	1.000	Etkin	Etkin
Türkiye Emlak	0.935	1.000	0.935	Etkin Değil	Etkin
Türkiye Finans	0.933	0.940	0.993	Etkin Değil	Etkin Değil
Vakıf Katılım	1.000	1.000	1.000	Etkin	Etkin
Ziraat Katılım	1.000	1.000	1.000	Etkin	Etkin

Tablo 25’de 2021 yılına ait kullanılan veriler ile girdi odaklı etkinlik durumu analiz edildiğinde CRS yöntemine göre Kuveyt Türk Katılım bankası, Vakıf Katılım bankası ve Ziraat Katılım bankası etkindir. VRS yöntemine göre ise Vakıf Katılım bankası, Kuveyt Türk Katılım bankası, Türkiye Emlak Katılım bankası, ve Ziraat Katılım bankası etkindir.

Tablo 26: 2021 Çıktı Odaklı Etkinlik Durumu

2021 VRS-CRS- ÖLÇEK (ÇIKTI ODAKLI)	ETKİNLİK ÖZETİ			ETKİNLİK DURUMU	
FİRMALAR	CRSTE	VRSTE	ÖLÇEK (CRS/VRS)	CRS ETKİNLİK	VRS ETKİNLİK
Albaraka Türk	0.824	0.848	0.972	Etkin Değil	Etkin Değil
Kuveyt Türk	1.000	1.000	1.000	Etkin	Etkin
Türkiye Emlak	0.935	1.000	0.935	Etkin Değil	Etkin
Türkiye Finans	0.933	0.935	0.998	Etkin Değil	Etkin Değil
Vakıf Katılım	1.000	1.000	1.000	Etkin	Etkin
Ziraat Katılım	1.000	1.000	1.000	Etkin	Etkin

Tablo 26’da 2021 yılına ait kullanılan veriler ile çıktı odaklı etkinlik durumu analiz edildiğinde CRS yönteme göre Kuveyt Türk, Vakıf Katılım ve Ziraat Katılım bankası etkindir. VRS yönteme göre ise Kuveyt Türk, Emlak Katılım, Vakıf Katılım ve Ziraat Katılım bankası etkindir.

Genel olarak değerlendirildiğinde 2021 yılında ele alınan girdiler ve çıktılar itibariyle yapılan etkinlik analizlerinde her iki yönteme göre de etkin olan Katılım bankaları; Kuveyt Türk Katılım bankası, Vakıf Katılım bankası ve Ziraat Katılım bankası olmuştur. Türkiye Emlak Katılım bankası ise ölçekleri farklı olan birimler için yapılan yöntemde etkin çıkmıştır. Diğer bankalardan Türkiye Finans Katılım bankası etkinlik sınırına yaklaşmış fakat etkin değil grubunda yer almıştır. Albaraka Türk Katılım bankası ise her iki yönteme göre de etkin olmayan bankadır.

Tablo 27: 2021 CRS Girdi Odaklı Kıyaslama Tablosu

2021- CRS (GİRDİ ODAKLI)			
BANKALAR	KIYASLAMA TABLOSU		
1. Albaraka Türk	6		
2. Kuveyt Türk	2		
3. Türkiye Emlak	6		
4. Türkiye Finans	5	6	2
5. Vakıf Katılım	5		
6.Ziraat Katılım	6		

Tablo 28: 2021 CRS Çıktı Odaklı Kıyaslama Tablosu

2021- CRS (ÇIKTI ODAKLI)			
BANKALAR	KIYASLAMA TABLOSU		
1. Albaraka Türk	6		
2. Kuveyt Türk	2		
3. Türkiye Emlak	6		
4. Türkiye Finans	5	6	2
5. Vakıf Katılım	5		
6.Ziraat Katılım	6		

Tablo 27 ve Tablo 28 kıyaslama tablolarına göre 2021 CRS veri zarflama analiz yöntemine göre yapılan girdi odaklı ve çıktı odaklı etkinlik analizlerinde bankalar etkinliklerini artırabilmek için Kuveyt Türk Katılım bankası, Vakıf Katılım bankası ve Ziraat Katılım bankasının uygulamalarını örnek alabilirler.

Tablo 29: 2021 VRS Girdi Odaklı Kıyaslama Tablosu

2021- VRS (GİRDİ ODAKLI)				
BANKALAR	KIYASLAMA TABLOSU			
1. Albaraka Türk	3	6		
2. Kuveyt Türk	2			
3. Türkiye Emlak	3			
4. Türkiye Finans	5	3	6	2
5. Vakıf Katılım	5			
6.Ziraat Katılım	6			

Tablo 30: 2021 VRS Çıktı Odaklı Kıyaslama Tablosu

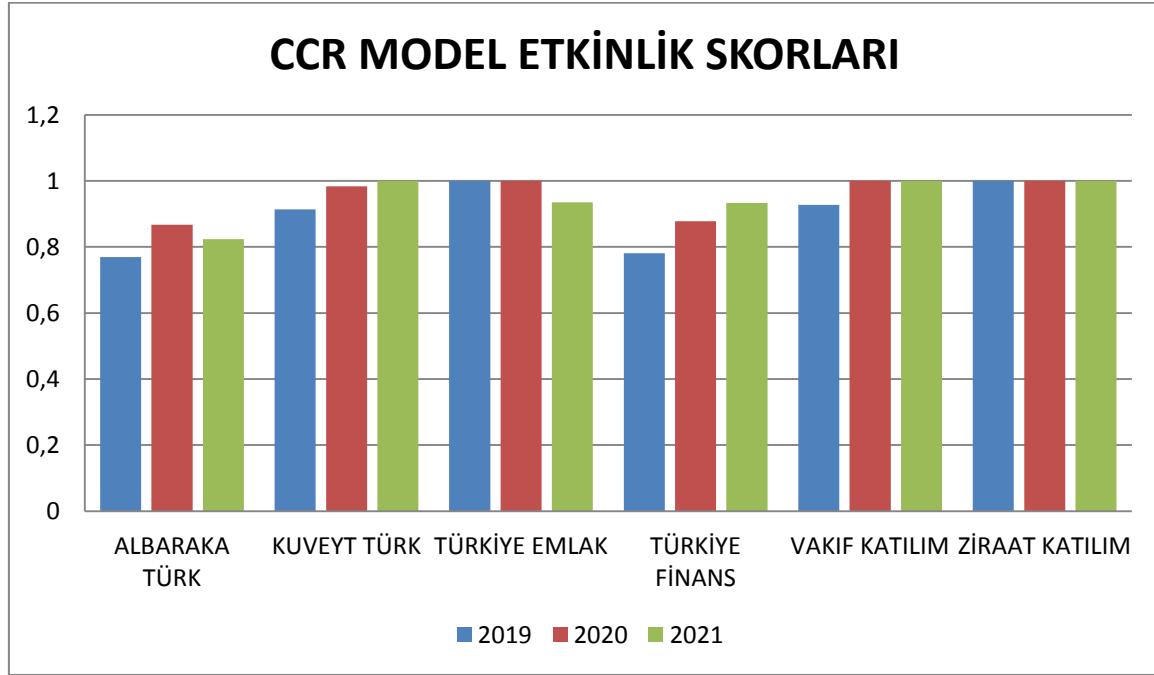
2021- VRS (ÇIKTI ODAKLI)				
BANKALAR	KIYASLAMA TABLOSU			
1. Albaraka Türk	6	2		
2. Kuveyt Türk	2			
3. Türkiye Emlak	3			
4. Türkiye Finans	5	3	6	2
5. Vakıf Katılım	5			
6.Ziraat Katılım	6			

Tablo 29 ve Tablo 30’da 2021 VRS veri zarflama analiz yöntemine göre yapılan girdi odaklı ve çıktı odaklı etkinlik analizlerinde bankalar etkinliklerini artırabilmek için Kuveyt Türk, Emlak Katılım, Vakıf Katılım ve Ziraat Katılım bankasının uygulamalarını örnek alabilirler.

Veri Zarflama Analizinde etkin olmayan birimler için kıyaslama örneği oluşturulabilmektedir. Sonuçlar dikkate alındığında etkin olmayan birimler Ziraat Katılım, Vakıf Katılım ve Emlak Katılım bankasının politikalarını örnek alabilirler. Girdiler ve çıktılar incelendiğinde etkin bankalar üretilen çıktı düzeyini diğer etkin olmayan karar

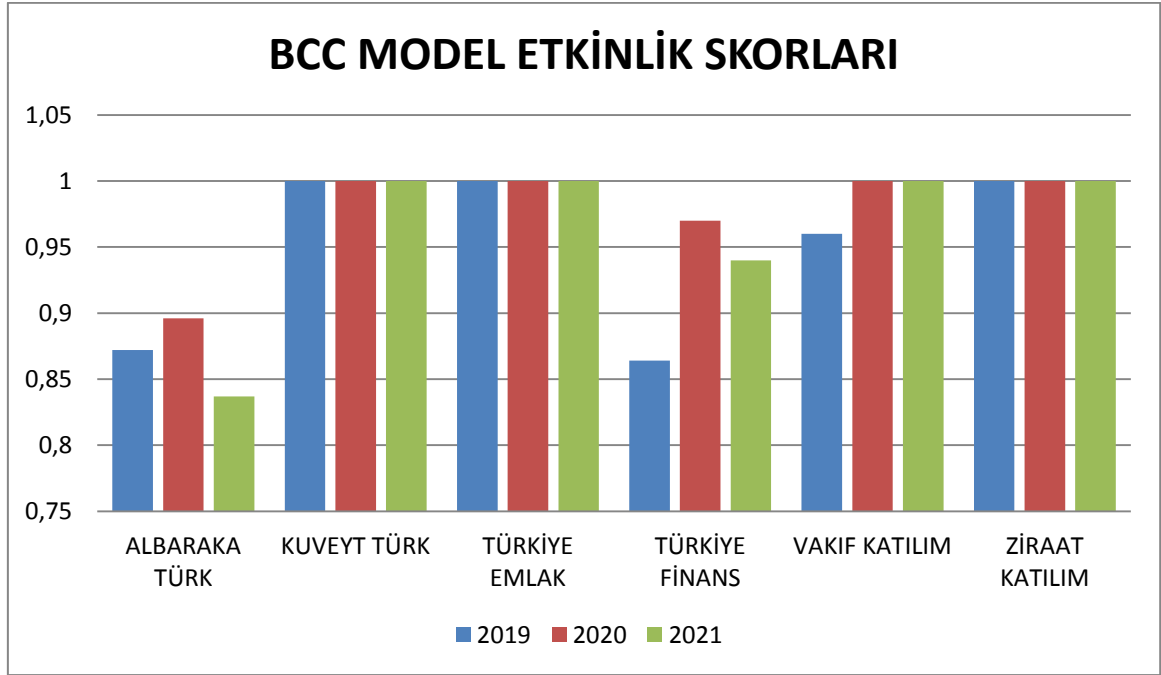
birimlerine göre daha az girdi ile üretmekte veya aynı düzeyde girdi ile daha fazla çıktı üretebilme yeteneğine sahip olan bankalar olmaktadır.

Çalışma kapsamında ele alınan girdi ve çıktı düzeyleri de bir ön bilgi olarak sonuçlarla örtüşmektedir.

Şekil 5: CCR Model Etkinlik Skorları

Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse CCR model ile ele alınan yıllara göre etkinlik skorları sonucunda en etkin ($=1$) olan banka Ziraat Katılım bankasıdır. Diğer bankalara göre baz alınan yıllarda etkinlik skoru en düşük (<1) olan banka ise Albaraka Türk Katılım bankasıdır.

Şekil 6:BCC Model Etkinlik Skorları

Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse BCC model ile baz alınan 2019, 2020 ve 2021 yıllarına ait verilere göre etkinlik skorları sonucunda etkin olan (=1) bankalar; Kuveyt Türk Katılım bankası, Türkiye Emlak Katılım bankası ve Ziraat Katılım bankasıdır. Vakıf Katılım bankası ise 2020 ve 2021 yıllarında etkindir. Türkiye Finans Katılım bankası ve Albaraka Türk Katılım bankası baz alınan yıllarda etkinlik skoru en düşük olan bankalardır.

Tablo 31 : Etkin olmayan Katılım Bankalarının Girdi Odaklı Potansiyel İyileştirme Oranları

Bankalar	Değişkenler	2019				2020				2021			
		Gerçekleşen	Hedef	Fark	PI (%)	Gerçekleşen	Hedef	Fark	PI (%)	Gerçekleşen	Hedef	Fark	PI (%)
Albaraka Türk	NK	63.429	548.924	485.495	765,41487	254.737	620.869	366.132	143,72942	104.403	486.686	382.283	366,160
	KF	30.880.921	30.880.921	0	0	42.415.955	42.415.955	0	0	60.125.452	60.125.452	0	0
	TA	51.392.368	44.811.991	-6.580.377	-12,804191	69.315.799	59.893.361	9.422.438	13,593493	108.955.123	87.994.507	-20.960.616	-19,2378
	ÖK	3.821.929	3.332.562	-489.367	-12,804189	4.044.227	3.622.438	-421.789	-10,42941	4.626.853	3872418	-754.435	-16,3055
	TF	39.769.408	33.658.275	-6.111.133	-15,366417	51.613.124	45.285.251	6.327.873	12,260201	91.236.649	69.073.298	-22.163.351	-24,2921
	PS	3.791	1.934	-1.857	-48,984437	3.390	1.247	-2.143	63,215339	2.918	1.455	-1.463	-50,1370
	ŞS	230	144	-86	-37,391304	229	103	-126	55,021834	231	112	-119	-51,5151
Türkiye Finans	NK	378.174	594.272	216.098	57,142479	675.677	732.038	56.361	8,3414117	921.048	921.048	0	0
	KF	33.272.689	33.272.689	0	0	47.739.939	47.739.939	0	0	61.691.866	61.691.866	0	0
	TA	52.427.410	45.288.061	-7.139.349	-13,617589	81.370.822	72.366.901	9.003.921	11,065294	115.643.263	102.971.928	-12.671.335	-10,9572
	ÖK	4.827.079	3.644.580	-1.182.499	-24,497196	5.495.302	4.257.147	1.238.155	22,531155	6.556.794	6.161.916	-394.878	-6,02242
	TF	39.974.514	33.305.971	-6.668.543	-16,681986	57.390.586	55.686.465	1.704.121	2,9693389	84.477.543	79.389.951	-5.087.592	-6,02241
	PS	3.491	1.763	-1.728	-49,498711	3.731	1.842	-1.889	50,629858	3.566	1.954	-1.612	-45,2047
	ŞS	310	137	-173	-55,806452	319	145	-174	54,545455	316	142	-174	-55,0632
Vakıf Katılım	NK	324.887	324.887	0	0								
	KF	18.770.501	19.693.763	923.262	4,918686								
	TA	30.348.784	29.144.838	-1.203.946	-3,9670321								
	ÖK	1.960.693	1.882.911	-77.782	-3,9670667								
	TF	22.953.215	21.475.317	-1.477.898	-6,4387407								
	PS	1.322	1.259	-63	-4,7655068								
	ŞS	104	86	-18	-17,307692								

Etkin olmayan bankaların potansiyel iyileştirme oranları (5)' deki formül ile hesaplanabilir (Özden, 2008 : 173).

$$PI(\%) = \frac{Hedef - Gerçekleşen}{Gerçekleşen} \cdot 100 \quad (5)$$

2019, 2020 ve 2021 yılında baz alınan veriler ile etkin olmayan Katılım bankaları

girdi ve çıktı odaklı incelendiğinde etkin olmayan bankaların etkin olmamasına sebep olan değişkenlerin potansiyel iyileştirme değerleri ifade edilecektir.

Albaraka Türk Katılım bankasının 2019, 2020 ve 2021 yıllarında girdi odaklı diğer Katılım bankalarına göre etkin olmaması; kullandırılan fonlar, toplam aktif, özkaynak, toplanan fonlar, personel sayısı ve şube sayısı değişkenlerinin fazlalığı ve net karın eksikliğinden kaynaklanmaktadır. 2019 yılında Albaraka Türk Katılım bankası, toplam aktiflerini %12,80; özkaynaklarını %12,80; toplanan fonlarını %15,36; personel sayısını %48,98; şube sayısını %37,39 azaltırsa ve net karını %765,41 artırırsa, 2020 yılında toplam aktiflerini %13,59; özkaynaklarını %10,42; toplanan fonlarını %12,26; personel sayısını %63,21; şube sayısını %55,02 azaltırsa ve net karını %143,72 artırırsa, 2021 yılında toplam aktiflerini %19,23; özkaynaklarını %16,30; toplanan fonlarını %24,29; personel sayısını %50,13; şube sayısını %51,51 azaltırsa ve net karını %366,16 artırırsa, diğer etkin bankalar gibi etkin olabilir.

Türkiye Finans Katılım bankasının 2019, 2020 ve 2021 yıllarında girdi odaklı diğer Katılım bankalarına göre etkin olmaması; kullandırılan fonlar, toplam aktif, özkaynak, toplanan fonlar, personel sayısı ve şube sayısı değişkenlerinin fazlalığı ve net karın eksikliğinden kaynaklanmaktadır. 2019 yılında Türkiye Finans Katılım bankası, toplam aktiflerini %13,61; özkaynaklarını %24,49; toplanan fonlarını %16,68; personel sayısını %49,49; şube sayısını %55,80 azaltırsa ve net karını %57,14 artırırsa, 2020 yılında toplam aktiflerini %11,06; özkaynaklarını %22,53; toplanan fonlarını %2,96; personel sayısını %50,62; şube sayısını %54,54 azaltırsa ve net karını %8,34 artırırsa, 2021 yılında toplam aktiflerini %10,95; özkaynaklarını %6,02; toplanan fonlarını %6,02; personel sayısını %45,20; şube sayısını %55,06 azaltırsa diğer etkin bankalar gibi etkin olabilir.

Vakıf Katılım bankasının 2019 yılında girdi odaklı diğer Katılım bankalarına göre etkin olmaması; kullandırılan fonlar, toplam aktif, özkaynak, toplanan fonlar, personel sayısı ve şube sayısı değişkenlerinin fazlalığı ve net karın eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Vakıf Katılım bankası, toplam aktiflerini %3,96; özkaynaklarını %3,96; toplanan fonlarını %6,43; personel sayısını %4,76; şube sayısını %17,30 azaltırsa ve kullandırılan fonlarını %4,91 artırırsa diğer etkin bankalar gibi etkin olabilir. 2020 ve 2021 yıllarında etkindir.

Tablo 32: Etkin olmayan Katılım Bankalarının Çıktı Odaklı Potansiyel İyileştirme Oranları

Bankalar	Değişkenler	2019				2020				2021			
		Gerçekleşen	Hedef	Fark	PI (%)	Gerçekleşen	Hedef	Fark	PI (%)	Gerçekleşen	Hedef	Fark	PI (%)
Albaraka Türk	NK	63.429	625.835	562.406	886,6693989	254.737	691.097	436.360	171,29824	104.403	486.686	382.283	366,160934
	KF	30.880.921	34.664.626	3.783.705	12,25256589	42.415.955	45.821.459	3.405.504	8,0288277	60.125.452	60.125.452	0	0
	TA	51.392.368	51.392.368	0	0	69.315.799	67.470.339	-1.845.460	-2,6623945	108.955.123	87.994.507	-20.960.616	-19,237843
	ÖK	3.821.929	3821929	0	0	4.044.227	4.028.140	-16.087	-0,3977769	4.626.853	3872418	-754.435	-16,305575
	TF	39.769.408	39.097.455	-671.953	-1,689623612	51.613.124	51.613.124	0	0	91.236.649	69.073.298	-22.163.351	-24,292158
	PS	3.791	2.304	-1.487	-39,2376154	3.390	1.588	-1.802	-53,156342	2.918	1.456	-1.462	-50,10281
	ŞS	230	172	-58	-25,2173913	229	128	-101	-44,104803	231	113	-118	-51,082251
Türkiye Finans	NK	378.174	656.499	278.325	73,59707436	675.677	749.165	73.488	10,876203	921.048	921.048	0	0
	KF	33.272.689	36.248.252	2.975.563	8,942959194	47.739.939	48.542.553	802.614	1,6812213	61.691.866	61.691.866	0	0
	TA	52.427.410	52.427.410	0	0	81.370.822	74.415.423	-6.955.399	-8,5477802	115.643.263	102.971.928	-12.671.335	-10,957262
	ÖK	4.827.079	4.027.998	-799.081	-16,55413139	5.495.302	4.352.955	-1.142.347	-20,787702	6.556.794	6.161.916	-394.878	-6,022425
	TF	39.974.514	39.604.927	-369.587	-0,924556581	57.390.586	57.390.586	0	0	84.477.543	79.389.952	-5.087.591	-6,0224183
	PS	3.491	2.269	-1.222	-35,00429676	3.731	1.949	-1.782	-47,761994	3.566	1.954	-1.612	-45,204711
	ŞS	310	173	-137	-44,19354839	319	153	-166	-52,037618	316	142	-174	-55,063291
Vakıf Katılım	NK	324.887	337.152	12.265	3,775158748								
	KF	18.770.501	20.295.382	1.524.881	8,123816194								
	TA	30.348.784	30.231.522	-117.262	-0,386381214								
	ÖK	1.960.693	1.960.693	0	0								
	TF	22.953.215	22.381.721	-571.494	-2,489821143								
	PS	1.322	1.322	0	0								
	ŞS	104	91	-13	-12,5								

Albaraka Türk Katılım bankasının 2019 yılında çıktı odaklı incelendiğinde diğer Katılım bankalarına göre etkin olmaması; toplanan fonlar, personel sayısı ve şube sayısı değişkenlerinin fazlalığı, net karın ve kullanılan fonların eksikliğinden kaynaklanmaktadır. 2019 yılında Albaraka Türk Katılım bankası, toplanan fonlarını %1,68; personel sayısını %39,23; şube sayısını %25,21 azaltırsa ve net karını %886,66 ve kullanılan fonlarını %12,25 artırırsa etkin olabilir. 2020 yılında toplam aktif, özkaynak, personel sayısı, şube sayısı değişkenlerinin fazlalığı, net karın ve kullanılan fonların eksikliğinden kaynaklanmaktadır. 2020 yılında toplam aktif %2,66; özkaynak %0,39, personel sayısını %53,15; şube sayısını %44,10 azaltırsa, net karını %171,29 ve

kullandırılan fonlarını %8,02 artırırsa etkin olabilir. 2021 yılında toplam aktif, özkaynak, toplanan fonlar, personel sayısı, şube sayısı değişkenlerinin fazlalığı ve net karın eksikliğinden kaynaklanmaktadır. 2021 yılında toplam aktif %19,23; özkaynak %16,30, toplanan fonlar %24,29, personel sayısını %50,10; şube sayısını %51,08 azaltırsa ve net karını %366,16 artırırsa diğer etkin Katılım bankaları gibi etkin olabilir.

Türkiye Finans Katılım bankasının 2019 yılında çıktı odaklı incelendiğinde diğer Katılım bankalarına göre etkin olmaması; özkaynak, toplanan fonlar, personel sayısı ve şube sayısı değişkenlerinin fazlalığı, net karın ve kullandırılan fonların eksikliğinden kaynaklanmaktadır. 2019 yılında Türkiye Finans Katılım bankası, özkaynaklarını %16,55, toplanan fonlarını %0,92; personel sayısını %35; şube sayısını %44,19 azaltırsa, net karını %73,59 ve kullandırılan fonlarını %8,94 artırırsa etkin olabilir. 2020 yılında toplam aktif, özkaynak, personel sayısı, şube sayısı değişkenlerinin fazlalığı, net karın ve kullandırılan fonların eksikliğinden kaynaklanmaktadır. 2020 yılında toplam aktif %8,54; özkaynak %20,78, personel sayısını %47,76; şube sayısını %52,03 azaltırsa, net karını %10,87 ve kullandırılan fonlarını %1,68 artırırsa etkin olabilir. 2021 yılında toplam aktif, özkaynak, toplanan fonlar, personel sayısı, şube sayısı değişkenlerinin fazlalığından kaynaklanmaktadır. 2021 yılında toplam aktif %10,95; özkaynak %6,02, toplanan fonları %6,02, personel sayısını %45,20; şube sayısını %55,06 azaltırsa etkin olabilir.

Vakıf Katılım bankasının 2019 yılında çıktı odaklı diğer Katılım bankalarına göre etkin olmaması; toplam aktif, toplanan fonlar ve şube sayısı değişkenlerinin fazlalığı, net karın ve kullandırılan fonların eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Vakıf Katılım bankası, toplam aktiflerini %0,38; toplanan fonlarını %2,48; şube sayısını %12,50 azaltırsa, net karı %3,77 ve kullandırılan fonlarını %8,12 artırırsa diğer etkin bankalar gibi etkin olabilir. 2020 ve 2021 yıllarında etkindir.

SONUÇ

Ülkemizde faaliyet gösteren kamu ve özel Katılım bankalarının etkinliklerinin karşılaştırıldığı çalışmada en etkin bankalar Ziraat Katılım bankası, Emlak Katılım bankası, Kuveyt Türk Katılım bankası ve Vakıf Katılım bankası olmuştur. Ağırlık olarak kamu bankalarının daha etkin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bolat ve Akardeniz (2020), 2016, 2017, 2018 yılları için Türkiye’de Katılım bankalarının etkinlik analizini yaptığı çalışmada Kuveyt Türk Bankasının en yüksek etkinliğe, Albaraka Türk Katılım bankasının ise en düşük etkinliğe sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmada da Albaraka Türk etkinliği en düşük bankadır. Kuveyt Türk ise etkin bankalardan biridir.

Özgür (2008), 2001-2005 yılları arasında Katılım bankalarının etkinliklerine yönelik yaptığı çalışmada en düzenli etkinliğe sahip bankanın Albaraka Türk Katılım Bankası olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmada ise Albaraka Türk Katılım Bankası en düşük etkinliğe sahip bankadır.

Kaya (2010), 2003-2008 yıllarını ele alarak Katılım bankalarının etkinliklerini ölçmek için yaptığı çalışmada Albaraka Türk Katılım bankasının diğer bankalar içerisinde en etkin banka olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmada Albaraka Türk Katılım Bankası en düşük etkinliğe sahip bankadır. Albaraka Türk Katılım bankasının en düşük etkinliğe sahip olmasında, 2015 yılında Ziraat Katılım bankasının, 2016 yılında Vakıf Katılım bankasının ve 2019 yılında da Türkiye Emlak Katılım bankasının sektöre katılmış olması olabilir. Sektöre yeni katılan bu Katılım bankaları kamu sermayeli bankalardır. Bu çalışmada yapılan veri zarflama analizi sonucu kamu bankalarının etkin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çarıkçı ve Akbulut (2020), bankaların veri zarflama analiziyle etkinliklerini ölçmeye yönelik yaptıkları çalışmada Katılım bankalarının diğer bankalara göre etkin olmadıklarını elde etmişlerdir. Burada Katılım bankalarının diğer bankalar içerisinde düşük bir orana sahip olması ve müşteri talebinin yeni yeni ortaya çıkmasının sebep olduğu söylenebilir.

Eke ve Sevinç (2021), 2016-2020 dönemi çeyreklik verileriyle Katılım bankalarının etkinliklerini ölçmüşlerdir. Çalışma sonucunda ele alınan yıllarda Kuveyt Türk Katılım bankasının en etkin banka olduğu ve özel sermayeli Katılım bankalarının kamu sermayeli

Katılım bankalarından daha etkin olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu çalışmada ise kamu sermayeli Katılım bankalarının daha etkin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bankacılık ülkemiz ekonomisinde önemli bir paya sahiptir. Bankacılığın gelişmesi ekonominin de gelişmesine olanak tanımaktadır. Bankacılık sektöründe yer alan kaynakların etkin ve verimli bir şekilde kullanılması bankaların performanslarının artırılması için oldukça önemlidir.

Bu çalışma sonucunda ülkemizde faaliyet gösteren kamu ve özel Katılım bankalarının 2019, 2020 ve 2021 yılı verileri ele alınarak Veri Zarflama Analizi yöntemi ile etkinlikleri ölçülmüştür. Çalışma da temel Veri Zarflama Analiz yöntemleri olan ölçeğe göre sabit getiri (CRS) ve ölçeğe göre değişken getiri (VRS) kullanılmıştır.

Uygulamada kullanılan her iki Veri Zarflama Analizi modelinde de etkinlik düzeyi en yüksek olan banka Ziraat Katılım bankası olmuştur. Kuveyt Türk Katılım bankası ve Emlak Katılım bankası ölçeğe göre değişken getiri (VRS) modele göre 2019, 2020 ve 2021 yıllarında etkin olmuş ancak ölçeğe göre sabit getiri (CRS) modeline göre Kuveyt Türk Katılım bankası 2019’da, Emlak Katılım bankası ise 2021 yılında etkin değildir. Emlak Katılım bankası 2019 yılında faaliyetlerine yeni başlayan bir banka olmasına rağmen etkinlik düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir. Vakıf Katılım bankası her iki yönetime göre 2019 yılında etkin olmamasına rağmen 2020 ve 2021 yıllarında etkindir. Türkiye Finans Katılım bankası ve Albaraka Türk Katılım bankası ise her iki yönetime göre de baz alınan yıllarda etkin değillerdir. Çalışma sonucunda etkinlik değeri en düşük olan banka Albaraka Türk Katılım bankasıdır. Elde edilen sonuçlara göre kamu sermayeli Katılım bankalarının özel sermayeli Katılım bankalarına göre daha etkin olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Uygulama sonucunda ele alınan toplam aktif, özkaynak, toplanan fonlar, personel sayısı, şube sayısı girdileri ve net kar, kullanılan fonlar çıktıları sonucunda etkinlik sınırının altında kalan Katılım bankalarının kıyaslama tablolarında görüldüğü gibi etkin olan bankaları kendilerine örnek alarak performanslarını artırabilirler. Böylece sektör içinde performanslarını nasıl artıracabilecekleri sorusuna cevap bulmalarına olanak sağlanmış olur. Aynı zamanda Katılım bankalarının sektör içindeki yerlerini görmelerine olanak tanınmış olur.

Bu çalışmada 2019, 2020, 2021 yıllarında ele alınan finansal verilerle Katılım bankalarının Veri Zarflama Analizi yöntemi ile etkinlik ölçümü yapılmıştır. Farklı yıllardaki

ve dönemlerdeki finansal veriler ele alınarak, girdi ve çıktı değişkenleri farklılaştırılarak, kriz dönemleri değerlendirilerek ve Veri Zarflama Analizi yönteminden farklı analiz yöntemleri kullanılarak farklı çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Abdi, Y.H. (2018), *Türkiye’de Faaliyet Gösteren İslami Bankaların Çok Kriterli Kârar Verme Yöntemlerine Göre Etkinlik ve Verimlilik Açısından İncelenmesi*, Eskişehir; Anadolu Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi
- Aktepe, İ.E. (2012). *Sorularla Katılım Bankacılığı*, İstanbul; Türkiye Katılım Bankaları Birliği Yayını
- Akyüz, F. & Soba, A.Ş. & Yeşil, T. (2020). “Katılım Bankalarının CAMELS Analizi Yöntemiyle Finansal Performanslarının Değerlendirilmesi”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi* Sayı 87, 145- 166,
- Alasrag, H. (2010). “Global Financial Crisis and Islamic Financial System”. *MPRA Paper* No: 22167, 1-70.
- Alkış, A. (2018), “İslam Hukukunda Katılım Bankacılığı Fon Toplama Ve Kullandırma Yöntemleri”, *Al-Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, Vol. 2/3, S: 128
- Altunada, A. & Dalkılıç, N. (2014). “Efficiency Analysis in Islamic Banks: A Study for Malaysia and Turkey”, *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi*, 8 (1) , 9-33
- Anaç, T. & Kaya, F. (2017). “Bireysel Müşterilerin Katılım Bankacılığını Tercih Etmesini Etkileyen Faktörler” . *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* , 8 (15) , 145-182 .
- Arabacı, H. (2015), *Türk Katılım Bankacılığında Fon Kullandırma Yöntemleri*, Bilecik; T.C. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Dönem Projesi
- Aras, O. N., Öztürk, M., (2011). “Reel Ekonomiye Katkıları Bakımından Katılım Bankalarının Kullandığı Fonların Analizi”, *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 3(2), 167-179.
- Aslan, F. (2018), *Kamunun Katılım Bankacılığına Girmesinin Katılım Bankacılığına Olan Muhtemel Etkileri*, İstanbul; İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi
- Ayaydın, H., Bostan, F. (2021). *Türk Bankacılık Sektöründe Katılım Bankalarının Finansal Performans Analizi: Entropi, Vikor ve Topsis Yöntemleriyle Bir Uygulama*, Ankara; Gazi Kitabevi

Bay, M. (2009), *Bankacılık Sektöründe Veri Zarflama Analizi Yöntemini Kullanarak Verimlilik Araştırması*, Konya; T.C. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Doktora Tezi

Baykara, H.V. (2012), *Katılım Bankalarında Etkinlik ve Verimlilik Analizi*, Tokat; T.C. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Bolat, İ. & Akardeniz, E. (2020). Türkiye’deki Katılım Bankalarının Etkinlik Analizi . *Journal of Economics and Research* , 1 (2) , 42-53

Bozdan, D.N. (2019), *Türkiye’deki Mevduat Bankalarının Veri Zarflama Analizi İle Etkinliklerinin Ölçümü*, Ankara; Gazi Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi

Bulut, H.İ.& Er, B (2012). *Katılım Finansmanı*, İstanbul: Türkiye Katılım Bankaları Birliği Yayını.

Çarıkçı, O., & Akbulut, F. (2020). “Türk Bankacılık Sektörünün Veri Zarflama Analizi İle Etkinliğinin Ölçülmesi”, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 215-226.

Çelik, İ. (2015). “Din Ve Kapitalizm Kısacasındaki Katılım Bankalarının Geleceği”, *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (2) , 80-9

Çetin, A. (2020). “Türkiye’de Finansal Tabana Yayılmanın Artırılmasında Katılım Bankacılığının Rolü ve Önemi”, *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 16 (1), 155-17.

Çidem, T. (2020), *Türkiye’de Katılım Bankacılığı: Mevcut Durum, Tartışmalar ve Öneriler*, Sivas; Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi

Dağ, S. (2011), *Türkiye’deki Katılım ve Mevduat Bankalarının Etkinliklerinin Veri Zarflama Analizi Yöntemiyle Karşılaştırılması*, Kütahya; T.C. Dumlupınar Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi

Dayi, F. (2019). “Katılım Bankacılığının Tercih Nedenlerinin Sadakat ve Güven Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği”. *Third Sector Social Economic Review*, 54(4), 1788-1806.

Depren, Ö. (2008). *Veri Zarflama Analizi ve Bir Uygulama*, İstanbul; Yıldız Teknik Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi

Eke, V. & Sevinç, H. (2021). Türkiye’deki Katılım Bankalarının Etkinlik Analizi: Özel ve Kamu Bankalarının Karşılaştırılması. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , (28) , 434-451 .

Eroğlu, H. (2007), *Bankacılıkta Veri Zarflama Analizi Uygulaması*, İstanbul; İstanbul Teknik Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi

Erol, C. & Baklaci, H. F.& Aydoğan, B. & Tunç, G. (2014). “Performance comparison of islamic (participation)banks and commercial banks in Turkish banking sector”. *EuroMed Journal of Business*, 9, 114-128.

Ersoy, B. (2019), *Çalışanlarda Örgütsel Güven Algısı ile Örgütsel Adanmışlık İlişkisi: Katılım Bankacılığı Sektöründe Bir Uygulama*, Kırıkkale; T.C. Kırıkkale Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi

Ersoy, M. & Süner, A. (2018). “Türkiye’de Katılım Bankacılığı ve Katılım Bankacılığında Kamu Girişimi”, *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 40 (2), 167-180

Ertuğrul, A.N.& Küçükşahin, Y. (2021), “Katılım Bankaları ve Türkiye’deki İlgili Muhasebe Mevzuatının İncelenmesi”, *Uşak Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi Dergisi* Yıl: 2021, Cilt: 1, Sayı: 1, ss. 1-14

Eskici, M.M. (2017), *Türkiye’de Katılım Bankacılığı Uygulaması ve Katılım Bankalarının Müşteri Özellikleri*, Isparta; Süleyman Demirel Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi

Gezen, A. (2019). "Türkiye’de Faaliyet Gösteren Katılım Bankalarının Entropi ve WASPAS Yöntemleri İle Performans Analizi." *Muhasebe ve Finansman Dergisi* ,84, 213-232.

Gök, A. (2010). *Türk Bankacılık Sektöründe Mevduat Bankalarının Etkinliğinin Veri Zarflama Analizi İle Ölçülmesi*, Denizli; Pamukkale Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi

Haziroğlu, T. (2015), *Katılım Ekonomisi ve Katılım Bankacılığı*, İstanbul; T.C. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi

<https://vakifkatilim.com.tr/tr/hakkimizda/vakif-Katilimi-taniyin>) erişim tarihi:04/04/2023

<https://www.turkiyefinans.com.tr/tr-tr/hakkimizda/turkiye-finansi-taniyin/Sayfalar/turkiye-finans-hakkinda.aspx> Erişim Tarihi:04/04/2023

Kalaycı, İ. (2013). “Katılım Bankacılığı: Mali Kesimde Nasıl Bir Seçenek?”, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 9 (19) , 51-74.

Kale, S. (2009), *Veri Zarflama Analizi ile Banka Şubelerinin Performansının Ölçülmesi*, İstanbul; T.C. Kadir Has Üniversitesi Doktora Tezi

Karaca S.S.& Ekşi İ. H. & Altemur N. (2019). “Türkiye’deki Katılım Bankalarının Etkinlik Analizi”, *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 10(2), 280-290.

Karataş, S. (2014), *Bir Devlet Bankasının Şubelerinin Performanslarının Veri Zarflama Analizi ile İncelenmesi*, Ankara; Gazi Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi

Kaya, Ö. (2010), *Katılım Bankacılığının Gelişimi ve Türk Bankacılık Sistemi İçerisindeki Etkinliğinin Araştırılması*, İstanbul; T.C. İstanbul Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi

Khan, S.M.& Mirakhor, A. (1986). “The Framework And Practice of Islamic Banking”, *Finance & Development*, 32-36.

Korkmaz, A.C. (2020), *Katılım Bankacılığında Pazarlama Stratejileri ve Özellikleri*, İstanbul; T.C. İstanbul Ticaret Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Öğünç, H. (2017). “Katılım Bankaları üzerine Bir değerlendirme: Literatür ve Finansal Durum İncelemesi”, *Türk ve İslam Dünyası Sosyal Araştırma Dergisi*, 4(11), 169-186.

Özdemir, M. (2019). “Katılım Bankaları ve İslami Mikrofinans: Türkiye’deki Mevcut Durum ve Öneriler” , *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi*, 13 (2) , 121-160.

Özgür, E., (2008). “Katılım Bankalarının Finansal Etkinliği”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10 (1), 159-175

Özkara, B. (2010). *Katılım Bankalarının Fon Toplama ile Fon Kullandırım İşlemleri ve Katılım Bankalarının Finansal Performanslarının Değerlendirilmesi* (Doctoral dissertation, Bursa Uludag University (Turkey

- Özsoy, İ., Görmez, B. & Mekik, S. (2013). “Türkiye’de Katılım Bankalarının Tercih Edilme Sebepleri: Ampirik Bir Tetkik”, *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 20 (1) , 187-206
- Öztürk, Y. (2007), *Veri Zarflama Analizi Yöntemi İle Bankacılıkta Verimlilik Analizi*, Kars; T.C. Kafkas Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi
- Özuluncan, A.& Deran, A. (2009). “Katılım Bankacılığı ile Geleneksel Bankaların Bankacılık Hizmetleri Ve Muhasebe Uygulamaları Açısından Karşılaştırılması” , *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 85-108
- Özüdoğru, H. (2018). “Türkiye’de Katılım Bankalarının Etkinlik Analizi”. *Icpess 2018 Proceedings Volume 2: Ecomonic Studies*, 60.
- Pehlivan, P. (2016). “Türkiye’ de Katılım Bankacılığı ve Bankacılık Sektöründeki Önemi”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. Yıl.16 S.31
- Sarı, Y. (2019), *Türkiye’deki Katılım Bankalarının 2010-2017 Dönemi Performans Değerlendirmesi*, Ankara; Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi
- Sayım, F. & Alakel, M. (2011). “The Participation Banking and Its Comparison With Deposit Banking in the Turkish Finance Market” . *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi* , 3 (1), 47-72.
- Serpam (2013). *İslami Finans*, Sermaye Piyasaları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Araştırma Notları 1
- Sunbat, A. (2016), *Katılım Bankacılığı*, Gaziantep; T.C. Hasan Kalyoncu Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi
- Sümer, G. & Onan, F. (2015). “Dünyada Faizsiz Bankacılığın Doğuşu, Türkiye’deki Katılım Bankacılığının Gelişme Süreci Ve Konvansiyonel Bankacılıktan Farkları”, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* , 17 (3) , 296-308 .
- Şahin, E. (2007), *Türkiye’de Düünden Bugüne Katılım Bankaları*, İstanbul; T.C. Kadir Has Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi

Şekeroğlu, S. & Kayhan, F. (2018), “Türkiye’deki Katılım Bankalarının Etkinliğinin Veri Zarflama Analizi İle Karşılaştırılması”, *Katılım Finans: Teorik ve Ampirik Çalışmalar*, 317-338

Takan, M. & Boyacıoğlu, M.A. (2015). *Bankacılık: Teori, Uygulama ve Yöntem*, Ankara; Osmanlı Matbaacılık

Terzi, A. (2013), “Katılım Bankacılığı: Kitaba Uymak mı, Kitabına Uydurmak mı?”, *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 9

Toraman, C. & Ata, H. A., , Buğan, M. F. (2015). “İslami Bankacılık Faaliyetlerine Yönelik Müşteri Algısı Üzerine Bir Araştırma”, *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 14(4), 761-779.

Tuhan, A. (2014), *Katılım Bankacılığı Ve Türkiye Uygulamaları*, Bilecik; Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi

Tunç, H. (2013). *Katılım Bankacılığı Felsefesi Teorisi ve Türkiye Uygulaması*, İstanbul; Nesil Yayınları

Ustaoglu, D. (2014), *Türkiye’ de Katılım Bankacılığı Sektördeki Yeri Ve Önemi*, Aydın; T.C. Adnan Menderes Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi

Uzun, E. (2022). *Türkiye’de Katılım Bankacılığına Yönelik Tercihlerin Belirleyicileri Üzerine Bir Araştırma, Bursa*; Bursa Uludağ Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi

Yalçınkaya, D. (2022) , *Katılım Bankacılığı Sektöründe Kamu Katılım Bankalarının Rolü Ve Önemi: Türkiye Örneği*, Aydın; T.C Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi

Yanık, R. & Sumer, S. (2019). “Akademisyenlerin İslami Bankacılık Algısı”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(3), 1177- 1190.

Yılmaz, H.N. (2010), *Türkiye’de Katılım Bankaları Alanında Yaşanan Gelişmeler Ve Katılım Bankalarında Müşteri Memnuniyeti: Türkiye Finans Katılım Bankası Örneği*, Kütahya; T.C. Dumlupınar Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi

Yücel, A. G., Köseoğlu, A. (2020). “Do participation banks contribute to economic growth?” *Time-series evidence from Turkey . Bilimname , Islamic Economy, Finance, and Ethic* , 155-180.

(<https://emlakkatilim.com.tr/tr/yatirimci-iliskileri/hakkimizda/tarihce>) Erişim tarihi:04/04/2023

(<https://tkbb.org.tr/veri/bankamukayese>) Erişim tarihi: 04/04/2023

(<https://www.albaraka.com.tr/albarakayi-taniyin.aspx>) Erişim Tarihi:04/04/2023

(<https://www.ziraatKatilim.com.tr/bizi-taniyin/kurumsal-bilgiler/ziraat-Katilim-hakkinda>)- erişim tarihi:04/04/2023

(<https://tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/TKBB-Katilim-Bankaciligi-Nedir-Brosur.pdf>) Erişim tarihi: 01/03/2023

(<https://tkbbegitim.org.tr/tr/sayfa/faizsiz-finans-urunleri-99>) Erişim tarihi:04/04/2023

.(<https://www.kuveytturk.com.tr/hakkimizda/kuveyt-turk-hakkinda/gecmisten-bugune-kuveyt-turk>) Erişim Tarihi:04/04/2023